

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพของการบริหารงานวิชาการใน โครงการอัจฉริยะด้าน
ดนตรีและนาฏศิลป์ ตามความคิดเห็นของนักเรียน โรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ ผู้วิจัยขอ
เสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

1. หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบริหารงานวิชาการ
 - 1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ
2. การบริหารงานวิชาการใน โครงการมุ่งสู่ความเป็นอัจฉริยะ
 - 2.1 การบริหารด้านหลักสูตร
 - 2.2 การบริหารด้านนักเรียน
 - 2.3 การบริหารด้านครูผู้สอน
 - 2.4 การบริหารด้านกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 2.5 ขอบข่ายการบริหารจัดการ
 - 2.6 การบริหารสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน
3. หลักการแนวคิดและทฤษฎีของการบริหารวงจร PDCA (วงจรเคมมิ่ง)
4. การบริหารงานวิชาการใน โครงการมุ่งสู่ความเป็นอัจฉริยะด้านดนตรีและนาฏศิลป์
 - 4.1 ด้านการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างความตระหนักและสืบสานดนตรี
นาฏศิลป์
 - 4.2 ด้านการบริหารกิจกรรมสืบสานการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยนาฏศิลป์ วงดนตรี
ลูกทุ่ง
 - 4.3 ด้านการบริหารกิจกรรมสืบสานการปฏิบัติชั้นก้ำวหน้า
 - 4.4 ด้านการบริหารกิจกรรมที่สอนน้องและเพื่อนสอนเพื่อน
5. ข้อมูลพื้นฐาน โรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ
 - 5.1 ประวัติโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ
 - 5.2 โครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ
 - 5.3 นโยบายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

- 5.4 ข้อมูลบุคลากร
- 5.5 โครงการอัจฉริยะด้านคนตรีและนาฏศิลป์
- 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับบริหารงานวิชาการ

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาทั้งนี้เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาสติปัญญาความคิด ทำให้ผู้เรียนเกิดศักยภาพและมีคุณค่าในสังคม เป็นหน้าที่หลักของสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้คล้ายคลึงกัน เช่น

อุทัย บุญประเสริฐ (2540 :34) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียน และมีความสำคัญที่สุดต่อการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มาตรฐานและคุณภาพการศึกษาจะปรากฏเด่นชัดเมื่อบริหารงานวิชาการประสบผลสำเร็จ

กมล ภู่งประเสริฐ (2544 : 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญว่า สถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภทมีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของการศึกษานั้น คุณภาพที่คาดหวัง หมายถึงคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิตและคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยการกำหนดในหลักสูตร คาดหวังโดยชุมชนและสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเอง และคาดหวังโดยตัวผู้เรียนด้วยเหตุที่มีภารกิจดังกล่าว โรงเรียนจึงต้องพยายามดำเนินงานให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่คาดหวัง การดำเนินงานให้ได้ผลดังกล่าวต้องอาศัยการดำเนินงานที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ อาศัยการทำงานที่เป็นระบบ มีความตระหนักว่าต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอและมีความตั้งใจจริง

ปัญญา แก้วกีบ (2545 : 17) กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการว่า งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษา การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546 : 32-38) กล่าวว่าการบริหารหมายถึง กิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

มากที่สุด อันได้แก่ความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชาหลัก ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม รวมไปถึงการอบรมด้านศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนด้วย

สมิท ไทยกล้า (2549 : 23) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษามีความสำคัญเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งมีงานต่างๆ ซึ่งสนับสนุนให้งานวิชาการมีความสมบูรณ์โดยทุกฝ่ายต้องร่วมกันบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา คือคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมาตรฐานของการศึกษาที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้การบริหารงานวิชาการยังมีความสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและมาตรฐานของการบริหารจัดการ การศึกษา ของผู้บริหาร และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา

สมิท และคนอื่นๆ (Smith, et al., 1969 : 170) ได้ทำการศึกษาถึงการบริหารสถาบันทางการศึกษาและพบว่า ผู้บริหารสถาบันการศึกษาควรมีความรับผิดชอบในงาน 8 ด้านและให้ความสำคัญกับงานวิชาการมากที่สุดโดยให้ความสำคัญในการบริหาร คิดเป็นร้อยละ 40

จากที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการภายในสถานศึกษามีความสำคัญเปรียบเสมือนเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา ซึ่งมีงานต่างๆ ซึ่งสนับสนุนให้งานวิชาการมีความสมบูรณ์โดยทุกฝ่ายต้องร่วมกันบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา คือคุณภาพและประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและมาตรฐานของการศึกษาที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ นอกจากนี้การบริหารงานวิชาการยังมีความสำคัญที่จะเป็นตัวชี้วัดแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและมาตรฐานของการบริหารจัดการการศึกษา ของผู้บริหาร และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสถานศึกษา

2. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการ เป็นงานสำคัญที่สุดของการบริหารการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ต้องเกี่ยวกับการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพมากที่สุด เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษามีขอบข่ายกว้างขวางมากการบริหารงาน ในแต่ละอย่างนั้น จำเป็นต้องใช้เทคนิคและหลักการที่แตกต่างกันไปในรายละเอียดของงาน แนวคิด หลักการที่สำคัญ มีผู้กำหนดไว้หลายท่าน ดังนี้

พิเชษฐ กงปัดดา (2544 : 14) กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานวิชาการว่าเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียน โดยแบ่งขั้นตอนกระบวนการบริหารวิชาการไว้ 3 ขั้นตอนคือ 1. ขั้นตอนวางแผนก่อนดำเนินการ 2. ขั้นตอนดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ 3. ขั้นส่งเสริม ควบคุมและติดตามผลงานวิชาการ

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 47) กล่าวว่า การบริหารงานด้านวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องวางแผนและบริหารงานให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หลักสูตรการศึกษา และนโยบายพิเศษอื่นๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2547 : 8-10) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารการประกันคุณภาพภายในไว้ว่า สถานศึกษาจะจัดการศึกษาได้ดีมีคุณภาพ ผู้บริหาร ครูต้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจนว่าจะพัฒนาเด็กให้มีคุณสมบัติอย่างไร ต้องช่วยกันคิดและช่วยกันวางแผน (Plan) ช่วยกันทำ (Do) ช่วยกันตรวจสอบ (Check) และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง (Action) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดอย่างต่อเนื่องและเพื่อพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้ดีขึ้นตลอดเวลา โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2547 : 100-101) ได้กล่าวถึงกระบวนการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพไว้ดังต่อไปนี้.

1. การจัดทำแผนงานวิชาการต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนโยบาย
2. การบริหารงานวิชาการที่ให้ความสำคัญของความร่วมมือในการทำงาน
3. การมีเอกภาพของจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินการสอดคล้องสัมพันธ์และเป็นไป

ในแนวทางเดียวกัน

4. การกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้กับผู้ปฏิบัติ
5. การส่งเสริมผู้ร่วมงานในการปรับปรุงตนเองในด้านวิชาการ
6. การเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนางานวิชาการ
7. การเสริมสร้างวินัยให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการ
8. การใช้เทคนิคในการส่งเสริมคนมากกว่าการสอนคน
9. การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานแก่บุคลากร
10. จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิชาการ
11. การให้ครูตั้งวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการสอนในวิชาที่รับผิดชอบ
12. การประสานงาน การสร้างความสามัคคี การมีมนุษยสัมพันธ์และความร่วมมือที่ดี

จะทำให้เกิดความสำเร็จขององค์กร

13. การติดตามและประเมินผลในการพัฒนางานวิชาการ
14. การบริหารงานวิชาการต้องใช้ศาสตร์ ศิลป์ ทักษะและเทคนิคในการบริหาร

สนิท ไทยกล้า (2549 : 27) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องใช้กระบวนการที่เป็นทั้งศาสตร์ ศิลป์ ทักษะและเทคนิคในการบริหารซึ่งมีหลักการ ในการดำเนินต่างๆ เช่น หลักการจัดทำแผนงานวิชาการ หลักการ

ทำงานเป็นทีม หลักการกระจายอำนาจ หลักการสร้างวินัย หลักการสร้างขวัญกำลังใจ หลักการประสานสัมพันธ์และหลักการควบคุม ตรวจสอบ และการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในการบริหารงานวิชาการจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นจะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารงานวิชาการ 5 ขั้นตอนคือ ขั้นวางแผนก่อนดำเนินการ ขั้นดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ขั้นส่งเสริม ขั้นควบคุม และขั้นติดตามงานวิชาการเป็นอย่างน้อย

เฟเบอร์ และ เชียร์รอน (Feaber, & Shearron, : 212) ได้กำหนดงานวิชาการออกเป็น 6 ด้านได้แก่การจัดวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดเนื้อหาของหลักสูตร งานหลักสูตร การจัดอุปกรณ์การสอน การนิเทศการสอน และการส่งเสริมครูประจำการ

เซอร์จิโอวานนี และคนอื่นๆ (Sergiovenni, et al., 1980 : 267-268) ให้ความเห็นว่า ขอบข่ายงานวิชาการมี 5 ส่วนได้แก่การตั้งปรัชญาการศึกษาขึ้นมาและตั้งวัตถุประสงค์ในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุปรัชญาการศึกษานั้น การจัดทำโครงการเพื่อให้การบริหารบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การจัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ การสร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง และการจัดหาวัสดุเพื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอ

คิมบร็อก และนันเนอร์รี่ (Kimbrough, & Nunnery, 1988 : 58) ได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการไว้ 4 ด้านดังนี้คือ ขอบข่ายด้านหลักสูตรและการนำไปใช้ ขอบข่ายด้านงานการเรียนการสอน (การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน) ด้านงานประเมินผล และ ด้านจัดหาสื่อสนับสนุนโปรแกรมการเรียนการสอน

จากแนวคิดที่กล่าวมานั้นสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นงานหลักในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ต้องใช้กระบวนการที่เป็นทั้งศาสตร์ ศิลป์ ทักษะและเทคนิคในการบริหารซึ่งมีหลักการในการดำเนินต่างๆ เช่น หลักการจัดทำแผนงานวิชาการ หลักการทำงานเป็นทีม หลักการกระจายอำนาจ หลักการสร้างวินัย หลักการสร้างขวัญกำลังใจ หลักการประสานสัมพันธ์และหลักการควบคุม ตรวจสอบ และการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่เกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ในการบริหารงานวิชาการจะให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้นจะต้องดำเนินการไปตามขั้นตอนของกระบวนการบริหารงานวิชาการ 5 ขั้นตอนคือ ขั้นวางแผนก่อนดำเนินการ ขั้นดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ ขั้นส่งเสริม ขั้นควบคุม และขั้นติดตามงานวิชาการเป็นอย่างน้อย

การบริหารงานวิชาการในโครงการมุ่งสู่ความเป็นอัจฉริยะ

1. การบริหารด้านหลักสูตร

หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในระบบการศึกษา การจัดการศึกษาจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเรื่องของหลักสูตร เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนเป็นหัวใจในการดำเนินงาน การจัดการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับความมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมจุดหมาย เนื้อหา และกิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันหมด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน การเข้าใจในเรื่องของหลักสูตร

1.1 ความหมายของหลักสูตร

บรรพต สุวรรณประเสริฐ (2544 : 14) ได้ให้ความหมายของหลักสูตรว่า หมายถึง การจัดเตรียมมวลประสบการณ์เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษา อย่างกว้างๆ และจุดมุ่งหมายเฉพาะของโรงเรียน

กรมวิชาการ (2545 ก : 5) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาที่จะพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตนรวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเองมีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคมและโลกอย่างมีความสุข

ชาติรี ตำราญ (2545 : 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์แห่งชีวิตในชุมชนทุกชุมชนล้วนแล้วแต่เป็นหลักสูตร ถ้าหากครูสามารถหิบบจยนำมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนของคนอย่างเป็นระเบียบ โดยมีทั้งเรื่องราวการสอน กิจกรรมและเป้าหมายที่ชัดเจน มวลประสบการณ์ทั้งหมดนั้นต้องหลอมรวมเป็นหนึ่งเดียวทั้งนี้ต้องสอดคล้องคุณธรรมและจริยธรรมด้วย

ลำลี รักสุทธิ (2545 : 10) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตร หมายถึง มวลประสบการณ์หรือกิจกรรมที่จัดให้แก่ผู้เรียนทั้งในและนอกห้องเรียนอันจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านความรู้ ความคิด เจตคติ และการปฏิบัติในทิศทางอันพึงประสงค์

ฉัญจิภา วอแพง (2548 : 17) กล่าวว่า หลักสูตรคือมวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียน โดยมีการวางแผนล่วงหน้าไว้อย่างเป็นขั้นตอนเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่างๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน

สำนัก : สํานักคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่ : 13 พ.ย. 2555
เลขทะเบียน : 249713
เลขเรียกหนังสือ :

ทักษิณ อารยะจารุ (2548 : 20) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง แนวทางในการจัดการศึกษาที่จัดให้แก่ผู้เรียนเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพ รวมถึงการประมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสมที่ช่วยให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

จากความหมายที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า หลักสูตร หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์ เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 สารแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับ ความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน บริหารจัดการการใช้หลักสูตร นิเทศ ติดตามและประเมินผล ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร

1.2 ขอบข่ายของงานหลักสูตร

นิภา เพชรสม (2542 : 43) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตร สามารถพิจารณาทั้งในแง่ของการนำไปใช้ และองค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร กล่าวคือ

1. องค์ประกอบของหลักสูตรในแง่ของการนำไปใช้ ได้แก่ การพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรตั้งแต่พื้นฐานในการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งได้แก่ พื้นฐานของสังคม พื้นฐานทางปรัชญาการศึกษา พัฒนาการของผู้เรียน เป็นต้น จนกระทั่งมาเป็นหลักสูตรแม่บทและจากหลักสูตรแม่บทและยังมีเอกสาร และวัสดุประกอบหลักสูตร แผนการสอนประจำบทเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียน ตลอดจนการวัดผลและการประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่สำคัญเป็นการพิจารณาองค์ประกอบของหลักสูตรในแง่ของการนำไปใช้ เริ่มตั้งแต่พื้นฐานการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรจนกระทั่งงานหลักสูตร ซึ่งรวมกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนวัสดุและเอกสารประกอบหลักสูตรทั้งมีการประเมินหลักสูตรว่ามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

2. กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง การจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ในส่วนของกระบวนการเรียนการสอน คือ การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ ครูจึงมีส่วนสำคัญที่สุดที่จะทำให้หลักสูตรบรรลุผลตามจุดมุ่งหมาย ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนและจุดเน้นสำคัญในหลักสูตร ครูจึงควรมียุทธวิธีในการดำเนินงานเพื่อให้ได้ผลคือ ครูต้องพยายามคิด ค้นคว้า ศึกษาหาวิธีการต่างๆ และวิธีการใหม่ๆ ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับจุดเน้น

สำคัญในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 ได้กล่าวถึงการจัดกระบวนการการเรียนการสอนไว้ว่า ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้และจัดให้เหมาะสมกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปี ตลอดจนกลุ่มผู้เรียนซึ่งสามารถสรุปกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้ดังนี้

2.1 ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนเนื้อหาในแต่ละบทเรียน ควรให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ ตามสภาพท้องถิ่น และตามความสนใจของผู้เรียน ตลอดจนทำให้มีความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มประสบการณ์มากที่สุด

2.2 ผู้สอนควรใช้วิธีสอนที่จะให้ผู้เรียนรู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่น ฝึกคิดให้เป็น แก้ปัญหาเป็น และรู้จักนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และควรจัดการเรียนการสอนโดยใช้ทักษะกระบวนการ

2.3 ผู้สอนควรคำนึงถึงการที่ให้ผู้เรียนได้เรียนทั้งภาควิชาการ และภาคปฏิบัติ ซึ่งมีผลส่งเสริมคุณลักษณะแต่ละบุคคล

2.4 ในการจัดการเรียนการสอน ให้โรงเรียนกำหนดช่วงเวลาเรียนเอง โดยจะกำหนดครั้งละกี่คาบ เป็นช่วงสั้นหรือยาวได้ตามความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ตลอดจนทั้งลักษณะเนื้อหาและกิจกรรม

2.5 การวัดผลและการประเมินผล เป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่ใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความสามารถของผู้เรียน และเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของการดำเนินการตามแนวทางของหลักสูตร ซึ่งผู้บริหารและครูมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องทำการทดสอบตามลักษณะการจัดประสบการณ์และเนื้อหาวิชาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะๆ แล้วนำผลไปพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียน

นิคม ชมพูลอง (2545 : 25) กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรประกอบด้วย

1. หลักการเป็นเป้าหมายปลายทางของหลักสูตร
2. จุดมุ่งหมายแสดงความคาดหวังของหลักสูตร
3. จุดมุ่งหมายเฉพาะ หรือจุดประสงค์ของกลุ่มวิชาหรือรายวิชา
4. โครงสร้างของหลักสูตร แสดงภาพรวมของหลักสูตร
5. เนื้อหาหลักสูตรประกอบด้วยขอบเขตเนื้อหาความรู้ที่จะให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้
6. การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. แนวทางการใช้หลักสูตร

ฉันทฎีกา วอแพง (2548 : 20) กล่าวว่า องค์ประกอบพื้นฐานของหลักสูตร ประกอบด้วย หลักการและจุดหมาย โครงสร้างเวลาเรียน กระบวนการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล ซึ่งจะช่วยให้สามารถสร้างแบบจำลองในการจัดทำหลักสูตรได้ อย่างไรก็ตาม ในการจัดทำหลักสูตรนั้นจะต้องตอบคำถามให้ได้ คือ หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายอะไร มีเนื้อหาสาระอะไร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไร และจะประเมินผลการเรียนการสอนอย่างไร

กรมวิชาการ(2545 ก : 7-11) กล่าวถึงงานหลักสูตรจะต้องมีกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้

ภารกิจที่ 1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา มีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้การสร้างควมตระหนักให้กับบุคลากร ซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน นักเรียน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นความสำคัญความจำเป็นที่ต้องร่วมมือกันบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษา การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษาซึ่งประกอบด้วย คณะกรรมการตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการการบริหารหลักสูตร และงานวิชาการ สถานศึกษา พื้นฐาน พ.ศ. 2544 และคณะกรรมการอื่น ๆ ตามความจำเป็น การจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบและขอความร่วมมือ

ภารกิจที่ 2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา มีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ และเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การกำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนการกำหนดสื่อการเรียนรู้แหล่งการเรียนรู้การกำหนดการวัดผลและประเมินผล และการบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

ภารกิจที่ 3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรมีกระบวนการในการดำเนินการดังนี้ การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดหา เลือกใช้ทำและพัฒนาสื่อ การจัดกระบวนการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การวัดผลและประเมินผล การแนะแนว การวิจัยเพื่อพัฒนาและการนิเทศกำกับ ติดตาม

ภารกิจที่ 4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ดำเนินการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามภารกิจที่ 2 และภารกิจที่ 3 ซึ่งสถานศึกษาได้กำหนดไว้

ภารกิจที่ 5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลมีกระบวนการในการดำเนินการ คือ การนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการภายใน และการนิเทศกำกับ ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการจากภายนอกสถานศึกษา

ภารกิจที่ 6 การสรุปผลการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาสรุปผลการดำเนินงานและเขียนรายงาน

ภารกิจที่ 7 การปรับปรุงพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาดำเนินการดังนี้ นำผลการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหา ข้อเสนอแนะต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร และดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ในระดับโรงเรียน ผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องนำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติจัดไว้ไปใช้ให้เกิดผล ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความเข้าใจบทบาทและหน้าที่ เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรที่อยู่ในความรับผิดชอบ ดังนี้

กรมวิชาการ (2545 ก : 51) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. จัดให้มีแผนพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้ในการดำเนินการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
2. เป็นผู้นำในการจัดการทำหลักสูตร โดยร่วมประสานกับบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ตลอดจนนสาระตามหลักสูตรของสถานศึกษา
3. จัดให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษา
4. สนับสนุนการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรทุกฝ่ายของสถานศึกษาได้รับความรู้ และความสามารถจัดทำหลักสูตรรวมทั้งพัฒนาบุคลากรให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้
5. จัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อนิเทศ กำกับ ติดตาม การใช้หลักสูตรอย่างมีระบบ

6. ให้มีการประเมินงานหลักสูตรเพื่อการปรับปรุงพัฒนาสาระของหลักสูตรสถานศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและท้องถิ่น

กนกวรรณ โดแฮม (2547 : 35) กล่าวถึงขอบข่ายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาดังนี้ 1) จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และเป็นไปตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) บริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา 3) นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา และ 4) ติดตามประเมินผล และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา และรายงานสำนักงานเขตพื้นที่

ทักษิณ อารยะจารุ (2548 : 30) กล่าวว่า หลักสูตรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดการศึกษา การศึกษาจะบรรลุผลตามความมุ่งหมายได้หรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารฉะนั้นผู้บริหาร โรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญในอันที่จะทำให้หลักสูตรมีคุณภาพกล่าวคือ จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง และจะต้องมีความสามารถในงานหลักสูตร โดยความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานหลักสูตร คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชน คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและคณะกรรมการ บริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาเพื่อให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการด้านงานหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การชี้แจงเกี่ยวกับหลักสูตร ให้แก่นักเรียนผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องทราบ 2) ครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียนร่วมกันศึกษาหลักการ จุดมุ่งหมาย และโครงสร้างของหลักสูตร 3) ครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียนร่วมกันวางแผนงานหลักสูตรในการเรียนการสอน 4) ติดตามงานหลักสูตรในการเรียนการสอน 5) ประเมินผลงานหลักสูตรในระดับชั้นต่างๆ 6) ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักสูตรในด้านตัวผู้สอนและกิจกรรมการเรียนการสอน 7) พัฒนาบุคลากรให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและสามารถนำหลักสูตรไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 8) ครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ปกครองนักเรียนร่วมกันพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

2. การบริหารด้านนักเรียน

กรมวิชาการและคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ในคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปี กับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 18) กล่าวถึงตัวบ่งชี้การเรียนรู้ของนักเรียนซึ่งเป็นคุณลักษณะของนักเรียนหลังจากผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนี้

1. ผู้เรียนมีหลักการเกี่ยวกับรูปแบบ แนวทางและวิธีคิดของตนเองแสดงออกอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมคิดเป็นระบบและมีวิจารณ์ญาณญาณและมีสมาธิในการเรียนและการทำงาน

2. นักเรียนมีศักยภาพในการตัดสินใจ

3. นักเรียนได้ค้นพบตนเองเกี่ยวกับศักยภาพด้านต่าง ๆ ในเชิงพหุปัญญา ความถนัดลีลาการเรียนรู้ แนวทางการศึกษาต่อ การพัฒนางานและอาชีพของตนเอง

4. นักเรียนสามารถเรียนรู้ ทำงาน ด้วยการฟังตนเอง ใช้วิถีประชาธิปไตยในการทำงานกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความสุข

5. นักเรียนมีนิสัยการทำงานที่เป็นระบบ รักการอ่าน การค้นคว้าข้อมูล ใช้ข้อมูลใหม่ ๆ ในการสร้างความรู้ เรียนรู้ จากการปฏิบัติของตนเองสร้างสรรค์ผลงาน มีทักษะการจัดการมีทักษะการนำเสนอและถ่ายทอดความอย่างมีประสิทธิภาพ

6. นักเรียนมีวินัยในตนเอง มีบุคลิกภาพมั่นคง แสดงออกในเชิงสร้างสรรค์และเหมาะสมมีเหตุผล มีกิริยามารยาทและความเป็นไทย เห็นคุณค่าของตนเองและยอมรับผู้อื่นประเมินตนเองและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ

7. นักเรียนมีสุนิษย์และทักษะทางสุขภาพมีทักษะในการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม

8. นักเรียนมีประสบการณ์ตรงกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปี กับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 18-22) ได้ศึกษาคุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ที่สามารถอยู่ในสังคมยุคใหม่ได้อย่างมีคุณภาพ ดังนี้

1.เป็นคนดี

การเป็นคนดี หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของความมีวินัยและค่านิยมประชาธิปไตย

1.1 ความมีวินัย คือ คุณลักษณะจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลนั้นสามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตนตามระเบียบ กฎ กติกาของสังคมเพื่อประโยชน์สุขของตนเองและของส่วนรวม พฤติกรรมที่บ่งชี้ความมีวินัย มีดังนี้

1.1.1 สนใจใฝ่รู้

1.1.2 ควบคุมตนเอง

1.1.3 รับผิดชอบ

1.1.4 มีเหตุผล

1.1.5 ซื่อสัตย์

- 1.1.6 ขยัน
- 1.1.7 ตรงต่อเวลา
- 1.1.8 เชื้อมั่นในตนเอง
- 1.1.9 อคทน
- 1.1.10 เป็นผู้นำ
- 1.1.11 ความร่วมมือ
- 1.1.12 การรับฟัง/เคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- 1.1.13 การเคารพในสิทธิของผู้อื่น
- 1.1.14 การช่วยเหลือพึ่งพาตนเอง
- 1.1.15 การยอมรับการกระทำของตนเอง
- 1.1.16 การรู้จักเสียสละและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น
- 1.1.17 การช่วยเหลือผู้อื่นและส่วนรวม
- 1.1.18 การทำตามข้อตกลง
- 1.1.19 ความเชื่อมั่นในตนเองและผู้อื่น
- 1.1.20 การมีวินัยในการเรียนรู้

1.2 ค่านิยมประชาธิปไตย คือ คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลที่เห็นคุณค่าของตนเองและคุณค่าของผู้อื่น เคารพสิทธิและป้องกันสิทธิของตนเองและของผู้อื่น ด้วยน้ำใจที่เคารพต่อคุณค่าของเสียงส่วนใหญ่ ด้วยความเข้าใจระหว่างกันและกันด้วยความสันติ พฤติกรรมที่บ่งชี้ถึงความมีประชาธิปไตย มีดังนี้

- 1.2.1 เห็นคุณค่าของตนเองและของผู้อื่น
- 1.2.2 การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 1.2.3 การเคารพสิทธิ ป้องกันสิทธิของตนเอง
- 1.2.4 การเคารพสิทธิผู้อื่น
- 1.2.5 ความมีเหตุผล
- 1.2.6 การเคารพกติกาของสังคม
- 1.2.7 ทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็น
- 1.2.8 มีความเสียสละ
- 1.2.9 มองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจผู้อื่น
- 1.1.10 ไม่มีจิตใจเป็นเผด็จการ

คนดี ตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปีกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 22-23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

1. มีฉันทะในการเรียนรู้
2. ปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา
3. ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม
4. มีคุณธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์
5. มีวินัยในตนเองและมีความรับผิดชอบ
6. ซื่อสัตย์ สุจริต
7. เป็นมิตรกับบุคคลอื่นและธรรมชาติ
8. มีความเมตตากรุณา
9. กล้าคิดกล้าทำและรับผิดชอบต่อภาระกระทำของตนเองเอื้อเพื่อพ่อแม่
2. เป็นคนเก่ง

การเป็นคนเก่ง หมายถึง เก่งในการเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนรู้ที่จะทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น ดังนี้

1. การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยการพัฒนาทักษะการคิด (วิเคราะห์ สังเคราะห์ จำแนก จัดลำดับความสำคัญ) และทักษะการแก้ปัญหา พฤติกรรมบ่งชี้ ประกอบด้วย

- 1.1 รู้แหล่งข้อมูลและวิธีการแสวงหาความรู้ที่หลากหลาย
- 1.2 สามารถรวบรวมข้อมูล
- 1.3 สามารถสรุปความ แปลความข้อมูล
- 1.4 สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาได้
- 1.5 สามารถจัดลำดับความสำคัญของเรื่องได้
- 1.6 สามารถกำหนดขั้นตอนในการแก้ปัญหาในรูปของยุทธวิธี
- 1.7 สามารถใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ
- 1.8 สามารถประยุกต์ใช้และพัฒนาความรู้

2. การเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการพัฒนาทักษะการจัดการทักษะการวิเคราะห์ตนเอง และการพัฒนาความเข้าใจและความรู้สึกของผู้อื่น

2.1 ทักษะการจัดการ พฤติกรรมที่บ่งชี้ ประกอบด้วย

2.1.1 ความสามารถในการวางพฤติกรรมที่แสดง ได้แก่

- วิเคราะห์งาน

- ใช้ข้อมูลในการตัดสินใจ
- กำหนดขั้นตอนการทำงาน
- 2.1.2 ความสามารถในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมที่แสดงได้แก่
 - การประสานงาน
 - ทำงานเป็นระบบตามแผน
 - บริหารเวลาและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- 2.1.3 ความสามารถในการติดตาม ประเมินผลและสรุปผลงานพฤติกรรมที่แสดงได้แก่
 - ติดตามงานอย่างเป็นระบบ
 - ประเมินผลและปรับปรุงงาน
 - สรุปผลงาน
- 2.1.4 มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการ พฤติกรรมที่แสดงได้แก่
 - เลือกใช้วิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสม
 - เลือกใช้วิธีการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม
 - ปรับตัวได้เหมาะสมกับสถานการณ์
- 2.2 ทักษะการวิเคราะห์ตนเอง พฤติกรรมที่บ่งชี้ประกอบด้วย
 - 2.2.1 มองเห็นจุดเด่นและจุดด้อยของตนเอง
 - 2.2.2 สามารถรับรู้และเข้าใจความรู้สึกและอารมณ์ของตนเอง
 - 2.2.3 เห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเอง
 - 2.2.4 รู้จักประมาณตนเอง
- 2.3 การเข้าใจผู้อื่น พฤติกรรมที่บ่งชี้ได้แก่
 - 2.3.1 รู้จักเห็นอกเห็นใจบุคคลอื่น
 - 2.3.2 มีความไวต่อความรู้สึกของผู้อื่น
 - 2.3.3 รู้จักการรักษาสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

เก่ง ตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปีกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่บ่งชี้ประกอบด้วย

1. สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้อยู่เสมอ
2. คิดอย่างมีวิจารณญาณ

3. มีความสามารถในการจัดการ
 4. สามารถปรับตัวเผชิญและแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม
 5. มีผลทางการเรียนไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ
 6. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร
 7. สามารถทำงานเป็นทีม
 8. รักการทำงาน
 9. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์ได้ถูกต้อง
 10. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต
3. มีความสุข

มีความสุขหมายถึง มีความสุขกายและสุขใจ

3.1 สุขกาย หมายถึง ภาวะที่ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข พฤติกรรมบ่งชี้ประกอบด้วย

- 3.1.1 เห็นคุณค่าของการออกกำลังกาย
- 3.1.2 ออกกำลังกายสม่ำเสมอเหมาะสมกับวัย
- 3.1.3 พักผ่อนอย่างเพียงพอ
- 3.1.4 รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์และสะอาด
- 3.1.5 รู้จักรักษาสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ
- 3.1.6 ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์อยู่เสมอ
- 3.1.7 รักษาความสะอาดของร่างกายเครื่องนุ่งห่มและที่อยู่อาศัย
- 3.1.8 รู้จักปฏิบัติตน เพื่อป้องกันโรคภัยไข้เจ็บ
- 3.1.9 รู้จักป้องกันอันตรายจากอุบัติเหตุต่าง ๆ
- 3.1.10 ละเว้นสิ่งเสพติด

3.2 สุขใจ (สุขภาพจิตดี) หมายถึง การที่บุคคลรู้จักตนเองเป็นอย่างดี ยอมรับข้อบกพร่องที่ตนเองมี ภาควุฒิใจในข้อดีที่ตนเองมี มีอารมณ์แจ่มใส มีจิตใจที่มั่นคง ไม่มีความวิตกกังวลและความตึงเครียด มองโลกในแง่ดี สามารถที่จะปรับตนให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งสามารถที่จะหาความสุขจากสิ่งแวดล้อมของตนเอง ได้ด้วยพฤติกรรมบ่งชี้ประกอบด้วย

- 3.2.1 มีความคิดดี มีเหตุผล
- 3.2.2 ไม่มีความขัดแย้งในจิตใจ
- 3.2.3 มีความเชื่อมั่นและเข้าใจตนเองเป็นอย่างดี
- 3.2.4 สามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มากระทบด้วยจิตใจที่มั่นคง

- 3.2.5 ปราศจากการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจที่มั่นคง
- 3.2.6 ฟังพอใจในการกระทำที่พิจารณาว่าดีถูกต้อง
- 3.2.7 รู้จักตนและเข้าใจตนเองดี
- 3.2.8 รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- 3.2.9 มีความรักและความไว้วางใจผู้อื่นอย่างจริงใจ
- 3.2.10 ทำประโยชน์ให้แก่หมู่คณะ

มีสุข ตามความหมายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ(รายงานผลการดำเนินงาน 2 ปีกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของกระทรวงศึกษาธิการ. 2545 : 23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่บ่งชี้ประกอบด้วย

1. สุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจ
2. ยิ้มแย้มแจ่มใส
3. ขอมรับตนเองและผู้อื่น
4. เห็นคุณค่าของตนเอง
5. มีสุนทรียะมองเห็นความงามของธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม
6. ชื่นชมและเข้าร่วมกิจกรรม ศิลปะ คนตรีและกีฬา

สรุปได้ว่าคุณลักษณะของนักเรียนที่สามารถอยู่ในสังคมอย่างมีคุณภาพเป็นคนดีเป็นคนเก่งและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขจะต้องเป็นบุคคลที่มีวิจารณญาณในการปรับตัวเข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงมีความสนใจใฝ่เรียนรู้สร้างองค์ความรู้ใหม่ได้มีความเป็นประชาธิปไตยเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมและมีจิตใจที่เข้มแข็งมั่นคง

3. การบริหารด้านครูผู้สอน

3.1 ความหมายของครูผู้สอน

ดิเรก พรสีมา (2541 : 1) ได้ให้ความหมายของครูไว้ว่า ครู หมายถึง ผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณภาพประชากรในสังคม ซึ่งคุณภาพของประชากรในสังคมจะส่งผลต่อความสำเร็จ ทั้งในการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (2546 : 3) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 นิยามความหมายคำว่าครูไว้ว่า “ครู” หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 (2546 : 225) ได้อธิบายว่า คำว่า “ครู” ใ้ว่าครุนั้นมาจากรากศัพท์ในภาษาบาลีว่า “คุรุ – คุรุ” หรือจากภาษาสันสกฤตว่า “คุรุ” ในความหมายที่เป็นคำนาม แปลว่า “ผู้สั่งสอนศิษย์หรือถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์” ส่วนในความหมายที่เป็นคำวิเศษณ์ในภาษาบาลี แปลว่า หนัก สูง ส่วนในภาษาสันสกฤต แปลว่า ใหญ่ หรือหนัก

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 (2548 : 2) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 มาตรา 4 นิยามความหมายคำว่าครูไว้ว่า “ข้าราชการครู” หมายความว่า ผู้ที่ประกอบวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาของรัฐ

พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 (2549 : 84) ได้กล่าวถึง พระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2546 มาตรา 4 นิยามความหมายคำว่าครูไว้ว่า “ครู” หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพหลักทางด้านการเรียน การสอนและการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษาปฐมวัย ขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญา ทั้งของรัฐและเอกชน

กูด (Good, 1973 : 586) ได้ให้ความหมายของครู ไว้ในพจนานุกรมทางการศึกษา (Dictionary of Education) หลายนัยด้วยกันดังนี้

1. ครู คือ บุคคลที่ทางราชการจ้างไว้เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษาในสถาบันการศึกษาไม่ว่าจะเป็นของรัฐหรือเอกชน

2. ครู คือ บุคคลที่มีประสบการณ์หรือมีการศึกษามากหรือดีเป็นพิเศษ หรือมีทั้งประสบการณ์และการศึกษาคือเป็นพิเศษในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่งที่สามารถให้บุคคลอื่นๆ เกิด ความเจริญงอกงามและพัฒนาก้าวหน้าได้

3. ครู คือ บุคคลที่สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพจากสถาบันฝึกหัดครู และการฝึกอบรมนั้นได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการ โดยการมอบประกาศนียบัตรทางการสอนให้แก่บุคคลนั้น

แมคควารี (Macquarie, 1992 : 400-400.1) ได้ให้ความหมายของครูไว้ว่า ครู (teachers: T) หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติหน้าที่ประจำในโรงเรียนหรือสถาบันต่างๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ครู หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่หลักในด้านการจัดการเรียนสอนในสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และสามารถนำความรู้ไปพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

3.2 ความสำคัญของครูผู้สอน

ยนต์ ชุ่มจิต (2550 : 52-71) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของครูที่มีผลต่อความเจริญรุ่งเรืองของชาติบ้านเมืองในประเด็นต่างๆ คือ ความสำคัญของเป็นครู สมญานามของครูในฐานะเป็นวิศวกรสังคม พัฒนาเยาวชน พัฒนาสังคม พัฒนาการเมืองการปกครอง พัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ความสำคัญของความเป็นครู

ครูเป็นผู้ปลูกฝังความรู้ ความคิดและจิตใจ และพัฒนาเยาวชนให้มีความเจริญในทุกๆ ด้าน ชิงเทคโนโลยีสมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้ามากเพียงใดก็ย่อมต้องการครูที่มีความรู้และความสามารถมากขึ้น เพื่อพัฒนาเยาวชนให้เกิดเป็นคนคมีคุณธรรม

2. สมญานามที่เน้นให้เห็นความสำคัญของครู

ครูเป็นนักปฏิบัติในสนามรบทางการศึกษา และเป็นผู้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการศึกษาของชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น เปลี่ยนแปลงจากระบบที่ไม่ดีให้เป็นระบบที่ดีกว่าเดิม

3. ความสำคัญของครูในฐานะเป็นวิศวกรสังคม

ครูเปรียบเทียบกับวิศวกร ที่เป็นทั้ง นักสร้าง นักออกแบบ นักแก้ไข นักปรับปรุง นักเปลี่ยนแปลง และนักพัฒนา จึงนำเอาลักษณะงานวิศวกรในฐานะเป็นนักวิทยาศาสตร์ประยุกต์มาเปรียบเทียบกับงานของครู

4. ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาเยาวชน

ครูเป็นผู้พัฒนาเยาวชน ให้มีความรู้ในวิชาการเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียนหรือการประกอบอาชีพ และเพื่อให้เยาวชนมีความสำนึกว่าอะไรดีอะไรไม่ดี สิ่งใดควร สิ่งใดไม่ควร สิ่งใดเป็นโทษ สิ่งใดเป็นประโยชน์

5. ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาสังคม

ครูเป็นผู้พัฒนาสังคมกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนตื่นตัวในเรื่องอาชีพการปรับปรุงความเป็นอยู่ในสังคมและวัฒนธรรม โดยการที่ครูกระทำตนเป็นแบบอย่างหรือทำให้ดูจนบังเกิดผลดี แล้วให้นักเรียนนำวิชานั้นๆ ไปเผยแพร่แก่ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไป

6. ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาการเมืองการปกครอง

ครูเป็นตัวแทนของรัฐ ในการพัฒนาการเมืองการปกครองประเทศให้มีความสอดคล้องกับการศึกษา โดยให้ความรู้ความเข้าใจแก่เยาวชน แนะนำประชาชนทั่วไปให้ตระหนักถึงการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

7. ความสำคัญของครูต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ

ครูสามารถช่วยชาติบ้านเมืองในการพัฒนาเศรษฐกิจได้หลายวิธี โดยสอนนักเรียนให้มีความรู้ด้านการประกอบอาชีพที่สุจริต ส่งเสริมกิจกรรมด้านสหกรณ์ร้านค้าในโรงเรียนในโรงเรียนอย่างจริงจัง และร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ในพัฒนาชุมชน เพื่อจัดฝึกอาชีพ

8. ความสำคัญของครูต่อการส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม โดยนำหลักธรรมคำสอนไปสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาที่ตนนับถือ และนำเอาหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนของชาติ

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครู (2544 : 1-13) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของครู 5 ประการ ไว้ดังนี้

1. ครูต้องเน้นคุณธรรม

ครูต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม รวมทั้งสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่และในฐานะเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไปข้างหน้า

2. ครูต้องประพฤติตัวให้เป็นที่รักเคารพของนักเรียน

ครูต้องฝึกฝนตนเองให้แตกฉานและแม่นยำ ชำนาญทั้งในวิชาความรู้ และวิธีสอน อีกทั้งยังต้องมีความรักความเมตตา กรุณา ความสุภาพ อ่อนโยนต่อศิษย์

3. ครูต้องอดทน เสียสละ และความเมตตา

ครูต้องมีความอดทน มีความโอบอ้อมอารี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ โดยไม่ย่อท้อต่อการถูกด่า พูดยาเสียสติ และความกระด้างกระเดื่องของเด็ก

4. ครูไม่ควรมุ่งยศศักดิ์ ความร่ำรวย และผลตอบแทน

ครูต้องไม่ควรหวังผลตอบแทนเป็นยศถาบรรดาศักดิ์ ความร่ำรวย หรือประโยชน์ทางวัตถุ ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่จริงยั่งยืนในสังคมในปัจจุบัน

5. ครูต้องยึดมั่นในความดี

ครูต้องมีความสุจริต ความเมตตา กรุณา เห็นใจ และปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ โดยเสมอหน้า

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2544 : 72) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของครู ไว้ดังนี้

1. มีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจังด้วยความรัก และรับผิดชอบ

2. มีความขยันขันแข็ง

3. มีความเสียสละ

4. เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน

จากความสำคัญของครูดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ครูเป็นผู้ที่ปลูกฝังความรู้ ความคิดและจิตใจ ฝึกเยาวชนให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ และพัฒนาเยาวชนให้เป็นคนดีมีคุณธรรม ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาให้เจริญรุ่งเรือง และพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้ดีขึ้น เปรียบเทียบได้กับวิศวกร พัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ในวิชาการเพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาเล่าเรียน และประกอบอาชีพ พัฒนาสังคมโดยกระตุ้นเร่งเร้าให้ประชาชนตื่นตัวเรื่องอาชีพ และความเป็นอยู่ในสังคม และประพฤติกฎปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคม ให้ความรู้แก่เยาวชน และแนะนำประชาชนให้ตระหนักถึงการยึดมั่นการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ส่งเสริมความมั่นคงทางศาสนาและวัฒนธรรม และนำเอาหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติอย่างถูกต้อง อบรมเด็กในด้านศีลธรรม จรรยาและวัฒนธรรม มีความรัก ความเมตตา กรุณา มีความสุภาพ และอ่อนโยนต่อศิษย์ มีความอดทน มีความโอบอ้อมอารี ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบโดยไม่ย่อท้อ มีความสุจริต ความเมตตา กรุณา และปรารถนาดีต่อผู้อื่นเสมอ มีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบ ขยันขันแข็ง เสียสละ ใฝ่รู้ และใฝ่เรียนอยู่เสมอ

3.3 ขอบข่ายการบริหารด้านครูผู้สอน

ธีรศักดิ์ อัครบวร (2544 : 51) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครู ไว้ดังนี้

1. มีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจังด้วยความรัก และรับผิดชอบ
2. มีความขยันขันแข็ง
3. มีความเสียสละ
4. เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
5. อุทิศเวลาให้แก่นักเรียน
6. มีกิริยามารยาทเรียบร้อย
7. มีอารมณ์แจ่มใส ร่าเริง มีอารมณ์ขัน มีอิทธิพลดี มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นผู้ที่ช่วยเหลือผู้อื่น มีความรักศิษย์ ห่วงใยเอาใจใส่ต่อศิษย์ ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์โดยไม่ปิดบังอำพราง
8. มีความเมตตา กรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต
9. มีจิตใจโอบอ้อมอารี ประกอบแต่กรรมดี วางตนอยู่ในศีลธรรม เป็นคนที่เฉลียวฉลาด เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม
10. เป็นคนไม่ถือตัว มีความมกน้อย มีจิตใจแน่วแน่มั่นคง มีความกล้าหาญ
11. มีความคิดกว้างไกล มีความสุขุมรอบคอบ มีความกตัญญู มีความยุติธรรมแก่ทุกคน

12. ทำงานโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน มีความมัธยัสถ์ เป็นคนตรงต่อเวลา
13. ให้เกียรติยกย่องคนอื่น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีความเลื่อมใสในศาสนาอย่างจริงจัง
14. มีความเป็นผู้นำ มีขันติ รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ มีระเบียบวินัย

ดิเรก พรสีมา (2541 : 36-38) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครูไว้ 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านบุคลิกภาพ

1.1 มีความรักและศรัทธาในวิชาชีพ และพร้อมที่จะพัฒนาวิชาชีพของตนเอง
อยู่เสมอ

1.2 ประพฤติตนเป็นแบบอย่างแก่นักเรียน ทั้งด้านศีลธรรม วัฒนธรรม กิจ
นิสัย และอุปนิสัย ตลอดจนมีความเป็นประชาธิปไตย

1.3 ใฝ่รู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

1.4 มีความเมตตาแก่ศิษย์ และเห็นคุณค่าของศิษย์

1.5 มีสุขภาพสมบูรณ์

1.6 มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ และสามารถใช้กระบวนการคิด
วิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆได้

1.7 มีความเข้าใจในการพัฒนาชุมชน และสามารถเป็นผู้นำชุมชนได้

1.8 สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ภาษา และการวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือใน
การพัฒนาตนเอง

1.9 สามารถพัฒนาตนเองให้เป็นครูแบบใหม่ในระบบสากล เน้นความ
หลากหลายในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ และมีความรู้วิชาการด้านเทคโนโลยี
สารสนเทศมากขึ้น

2. ด้านความรู้

2.1 มีความรู้ในวิชาที่สอนอย่างแท้จริง สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีในศาสตร์
ความรู้มาสู่การปฏิบัติได้ ทั้งการปฏิบัติในระดับสากลและในระดับท้องถิ่น

2.2 มีความรู้ด้านวิจัย วิทยาการคอมพิวเตอร์ และภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือใน
การแสวงหาความรู้

2.3 มีความรู้ด้านเทคนิคการสอน จิตวิทยา การวัดและประเมินผล และ
สามารถประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2.4 รู้ข้อมูลข่าวสารรอบตัว และเรื่องราวในท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์วิจารณ์ได้

3. ด้านการถ่ายทอดความรู้

3.1 สามารถประยุกต์ใช้เทคนิคการสอนต่างๆ เพื่อจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่น่าสนใจ และผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน ตลอดจนสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรือใช้ในการเรียนรู้ต่อไป

3.2 สามารถอบรมบ่มนิสัยให้ผู้เรียนมีศีลธรรม วัฒนธรรมกึ่งนิสัย สุชนนิสัย และอุปนิสัย รวมทั้งรักในความเป็นประชาธิปไตย เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติสุข

3.3 สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนใฝ่รู้ และก้าวหน้าเทคโนโลยี ตลอดจนสามารถใช้ภาษาสื่อสารกันได้ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ และสามารถใช้อุปกรณ์ต่างๆ ในการแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

3.4 สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมองกว้าง คิดไกล และมีวิจรรณญาณที่จะวิเคราะห์และเลือกใช้อุบายข่าวสารให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองได้

3.5 พัฒนาผู้เรียนเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ ของชุมชน สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนาชุมชน และแก้ปัญหาต่างๆ ในชุมชนได้

ยนต์ ชุ่มจิต (2550 : 73-90) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครู ตามรูปคำภาษาอังกฤษ “TEACHERS” ซึ่งแปลว่า “ครู” นี้สามารถจำแนกความหมายซึ่งแสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะ และความรับผิดชอบของครูตามตัวอักษรแต่ละตัวได้ดังต่อไปนี้

1. การสอน (Teaching : T) หมายความว่า ครูมีความตั้งใจในการสั่งสอนศิษย์ เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถในวิชาการทั้งปวงซึ่งถือว่าเป็นงานหลักของผู้เป็นครูทุกคน และตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้ในวิชาการทั้งปวง

2. จริยธรรม (Ethics : E) หมายความว่า ครูมีการอบรมศิษย์ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักอีกประการหนึ่งของความเป็นครู เพื่อศิษย์จะได้นำเอาไปเป็นแบบอย่างสำหรับการประพฤติปฏิบัติต่อไป

3. วิชาการ (Academic : A) หมายความว่า ครูมีกิจกรรมทางวิชาการทั้งของตนเองและของนักเรียน ซึ่งความจริงแล้วงานของครูต้องเกี่ยวข้องกับวิชาการอยู่ตลอดเวลา เพราะวิชาชีพครูต้องใช้ความรู้เป็นเครื่องมือในการประกอบวิชาชีพ

4. การสืบทอดวัฒนธรรม (Cultural heritage : C) หมายความว่า ครูอาจารย์มีการสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักโดยตรงของผู้เป็นครูอีกประการหนึ่ง เพราะการสอนศิลปะวิทยาการทุกสิ่งทุกอย่างให้กับศิษย์

5. การมีมนุษยสัมพันธ์ (Human relationship : H) หมายความว่า ครูมีการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ที่ครูต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ด้วย เพราะการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและหมู่คณะ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประโยชน์ต่อโรงเรียน

6. การประเมินผล (Evaluation : E) หมายความว่า ครูมีการประเมินผลการเรียนของศิษย์ งานของครูในด้านนี้ถือว่ามีความสำคัญมากอีกประการหนึ่ง และเป็นการวัดความเจริญก้าวหน้าของศิษย์ในด้านต่างๆ

7. การวิจัย (Research : R) หมายความว่า ครูมีความพยายามหาความจริงเพื่อแก้ปัญหาการเรียนการสอนและแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับตัวนักเรียน ครูที่เกี่ยวกับการวิจัยนี้ อาจจะเป็นการพยายามหาความรู้ความจริงด้วยวิธีการต่างๆ ไปจนถึงการใช้กระบวนการที่ยุ่ยากซับซ้อน

8. การบริการ (Service : S) คือ หมายความว่า ครูมีการบริการศิษย์และผู้ปกครอง อีกทั้งยังให้บริการแก่ประชาชนในท้องถิ่นด้วย และถือได้ว่างานบริการเป็นหลักของครู เพื่อสร้างความเจริญงอกงามให้แก่นักเรียนของตนเอง

เฮสซง และ โทมัส (Hessong, & Thomas, 1987 : 452-457) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครู ไว้ดังนี้

1. เป็นผู้มีความรอบรู้ (Being knowledge able) มีความรู้ ความเข้าใจ ในวิชาการต่างๆ ซึ่ง ได้ศึกษาเล่าเรียนมาเป็นอย่างดี มีความแม่นยำในวิชาที่สอน ตลอดจนวิชาอื่นๆ ตามสมควร

2. เป็นผู้มีความอารมณ์ขัน (Being humorous) คือ เป็นผู้ที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ขันหรือทำให้การสอนสนุกสนาน

3. เป็นผู้มีความหยุ่นผ่อนปรน (Being flexible) การมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์การสอนที่เปลี่ยนไปได้

4. เป็นผู้มีความตั้งใจทำงานให้ถึงขีดสุด (Being upbeat) เป็นผู้ที่ยินดีในภารกิจทางการสอน จะไม่ว่าการสอนเป็นเพียงภารกิจที่ต้องรับผิดชอบเท่านั้นแต่จะยินดีเมื่อได้สอน อุทิศเวลาให้กับการทำงานที่ทำงานอย่างเต็มที่

5. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ (Being honest) ความซื่อสัตย์จริงใจเป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์เกิดความเชื่อถือไว้วางใจ และมั่นใจที่จะปฏิบัติหรือกระทำตามคำสั่งสอนของครู

6. เป็นผู้มีความชัดเจน (Being clear and concise) สามารถทำให้ผู้ที่สัมพันธ์ด้วยเข้าใจได้รวดเร็วชัดเจน เป็นผู้มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความชัดเจน โปร่งใส ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนทางราชการ

7. เป็นคนเปิดเผย (Being open) คือ เป็นคนที่ไม่ทำตัวลึกลับเจ้าเล่ห์ไม่หน้าไหว้หลังหลอก เต็มใจให้ผู้อื่นรับรู้ รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเข้าใจการกระทำของตนเสมอ

8. เป็นผู้มีความอดทน (Being patient) เป็นผู้มีความเพียรพยายามหรือขยันขันแข็ง สำหรับครูต้องมีคุณสมบัติข้อนี้มากเป็นพิเศษ เพราะนอกจากจะอดทนในเรื่องอื่นๆ แล้ว ยังต้องอดทนต่อพฤติกรรมต่างๆ ของลูกศิษย์อีกด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะของครู สามารถสรุปว่า ครูมีความตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบ ขยันขันแข็ง เสียสละ เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน และอุทิศเวลาให้แก่นักเรียน กิริยามารยาทเรียบร้อย อารมณ์แจ่มใสร่าเริง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ชอบช่วยเหลือผู้อื่นมีความรักศิษย์ และเอาใจใส่ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ มีความเมตตากรุณา มีความซื่อสัตย์สุจริต มีจิตใจโอบอ้อมอารี ประกอบแต่กรรมดี และวางตนอยู่ในศีลธรรม มีความคิดกว้างไกล มีความสุขุม มีความกล้าหาญ มีจิตใจแน่วแน่มั่นคง และมีความยุติธรรม ให้เกียรติคนอื่น มีน้ำใจนักกีฬา มีความเป็นผู้นำ มีขันติ มีระเบียบวินัย และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความรักศรัทธาในวิชาชีพ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน และพัฒนาวิชาชีพตนเองอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ทางวิชาการ และสามารถใช้กระบวนการวิเคราะห์เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ สามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย การใช้ภาษา และการวิจัย เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเองให้เป็นครูแบบใหม่ในระบบสากล เน้นความหลากหลาย ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ และมีความรู้วิทยาการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศมากขึ้น มีความรู้ด้านวิจัย วิทยาการคอมพิวเตอร์ และภาษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ สามารถเชื่อมโยงทฤษฎีในศาสตร์ความรู้มาสู่การปฏิบัติได้ ทั้งการปฏิบัติในระดับท้องถิ่น และในระดับสากล มีความรู้ด้านเทคนิคการสอน จิตวิทยา การวัดและประเมินผล และสามารถประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รู้ข้อมูลข่าวสารรอบตัว และเรื่องราวในท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และฝึกให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์วิจารณ์ได้ มีการสืบทอดวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นงานหลักโดยตรงของผู้เป็นครูอีกประการหนึ่งเพราะการสอนศิลปะวิทยาการ ทุกสิ่งทุกอย่างให้กับศิษย์ มีการประเมินผลการเรียนของศิษย์ และเป็นการวัดความก้าวหน้าของศิษย์ในด้านต่างๆ มีการบริการศิษย์ ผู้ปกครอง และประชาชนในท้องถิ่น และถือได้ว่างานบริการเป็นงานหลักของครู เพื่อสร้างความเจริญงอกงามให้แก่แก่นักเรียนของตนเอง เป็นผู้มีความยืดหยุ่นผ่อนปรน มีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้

เหมาะสมกับสถานการณ์การสอนที่เปลี่ยนไป มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน และปฏิบัติหน้าที่ด้วยความชัดเจน โปร่งใส ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนทางราชการ

4. การบริหารด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

4.1 ความหมายของด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

งานการจัดการเรียนการสอน เป็นขั้นตอนสำคัญที่สุดของการจัดการศึกษา การเรียนรู้ของเด็ก เกิดจากกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่ หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายเพียงใด นักการศึกษาได้กล่าวถึงงานจัดการเรียนการสอนไว้ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540 : 81) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ โดยมีลำดับขั้นตอนตั้งแต่ต้นจนจบและบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

กรมวิชาการ (2542 : 6) ได้กล่าวถึง ลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีในสถานศึกษา มีดังนี้ 1) กิจกรรมการเรียนการสอนควรเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนทุกๆ ด้าน 2) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรเร่งให้ผู้เรียนได้แสดงออก และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน 3) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีควรให้โอกาส และเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน และ 4) กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน

สุมาลี จันทร์ชโล (2543 : 11) กล่าวว่า การเรียนการสอน หมายถึงกระบวนการจัดประสบการณ์โดยมีรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ที่กำหนดโดยที่การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดีและดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ

อรทัย มูลคำ และสุวิทย์ มูลคำ (2544 : 12) กล่าวว่า กระบวนการเรียนการสอน หมายถึง ลักษณะลำดับขั้นตอนของรูปแบบวิธีการสอนแบบต่างๆ ซึ่งจะประกอบไปด้วยกิจกรรมสองลักษณะ คือ กิจกรรมของครูและกิจกรรมของผู้เรียน โดยกิจกรรมครูได้แก่การวางแผนการสอน การเตรียมการสอน การจัดเตรียมสื่อ แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อมของการเรียน การจัดกิจกรรมในห้องเรียน และเทคนิควิธีการสอนของครู ส่วนกิจกรรมของผู้เรียน ได้แก่ การลงมือปฏิบัติขณะที่มี

การเรียนการสอนซึ่งอาจเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มภายใต้การควบคุม ดูแลหรือการแนะนำของครูผู้สอน

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2544 : 53) ให้ความหมายของการจัดการเรียนการสอนไว้เป็น 2 คำ คือ การสอน หมายถึง การถ่ายทอดความรู้จากครูไปสู่การเรียนการสอนมีความหมายกว้างกว่าการเรียน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสอนด้วย เช่น การใช้สื่อ การจัดกิจกรรมระหว่างสอน การทดสอบ เป็นต้น การจัดการเรียนการสอนจึงเป็นภารกิจที่สำคัญที่สุดของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องคำนึงถึงเพื่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนอยู่เสมอ

ทักษิณ อารยะจารุ (2548 : 32) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความพยายามของคนหนึ่งหรือหลายคน ที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคนเกิดการเรียนรู้ โดยผู้จัดต้องเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ พัฒนาการความสามารถทางอารมณ์ สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

จากความหมายที่ได้กล่าวมา สรุปได้ว่า งานการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่ผู้สอน ได้จัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ผู้สอนจะต้องจัดทำแผนการสอนเป็นอย่างดี ประกอบด้วยการจัดตารางสอน การจัดทำแผนการสอน การจัดครูเข้าสอน การจัดชั้นเรียน การสอนซ่อมเสริม การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการเรียนการสอนตามแนวทางการดำเนินการของหลักสูตร เนื้อหาวิชา ทักษะ กระบวนการ การประเมินผลและมืองค์ประกอบ ได้แก่ การเตรียมการสอน วัตถุประสงค์ของวิชา เอกสารประกอบการสอน ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการสอน และจัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน โดยวิธีการต่างๆ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และต้องมีการประเมินผลเพื่อนำไปปรับปรุงและวางแผนการเรียนการสอนในครั้งต่อไป

4.2 ขอบข่ายของด้านกิจกรรมการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 8) กล่าวถึง ภารกิจของโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการเรียนการสอน ดังนี้

1. จัดห้องเรียนให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน
2. จัดห้องเรียนรายวิชา
3. จัดครูเข้าสอนประจำชั้นประจำวิชา
4. ตรวจสอบการจัดตารางสอน ให้มีเวลาเรียนให้ครบตามที่หลักสูตรกำหนด
5. จัดทำเอกสาร คู่มือครู ให้เพียงพอต่อทุกระดับชั้น ทุกวิชา

6. ตรวจสอบการเตรียมการสอน บันทึกการสอนและแผนการสอนของครู
7. กำกับ ควบคุม การปฏิบัติหน้าที่ของครูให้เต็มเวลา เต็มความสามารถ
8. ให้ความช่วยเหลือในการดำเนินการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการ

สอน

9. เชื่อมห้องเรียน
10. จัดครูเข้าสอนแทน

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2541 : 69-71) กล่าวว่า ขอบข่ายการจัดการเรียนการสอนอาจแยกได้คือการจัดแบ่งกลุ่มของนักเรียน การจัดตารางสอน การกำหนดแบบเรียน และการใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา

วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2542 : 12 – 13) ได้กล่าวถึง บทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดไว้ดังนี้ 1) การเตรียมการ ประกอบด้วยการศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนการเตรียมแหล่งข้อมูลหรือแหล่งความรู้ ให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้า จัดทำแผนการสอนและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ เตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ไว้อำนวยความสะดวก เตรียมการวัดผลและประเมินผลให้ตรงจุดประสงค์การเรียนรู้และครอบคลุมกระบวนการ 2) บทบาทด้านการดำเนินการ เป็นบทบาทขณะที่ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยการเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาแก่ผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สนับสนุนและเสริมแรงให้ผู้เรียนสนใจเข้าร่วมกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง คิดตามตรวจสอบการทำงาน ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนเกี่ยวกับพฤติกรรม และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตรและ 3) บทบาทด้านการประเมินผล ผู้สอนจะต้องดำเนินการตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนได้บรรลุผลตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัด และประเมินผลทุกครั้งและการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้านโดยเน้นการวัดจากสภาพจริงจากการปฏิบัติและจากแฟ้มสะสมงาน โดยอาจกำหนดผู้ประเมินเป็นผู้เรียนหรือผู้ปกครองร่วมด้วยก็ได้

ศุภิน จันทะนันท์ (2543 : 27) กล่าวว่า ขอบข่ายของผู้บริหารการศึกษามีหน้าที่ ส่งเสริมการสอนให้การเรียนการสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการอบรมครู และรับผิดชอบทุกอย่างในโรงเรียน ได้แก่ จัดหาครูมาทำการสอน จัดครูให้ทำหน้าที่ต่างๆ ให้เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ การปกครอง การสร้างน้ำใจ หรือขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับครู การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ ความถนัดหรือความต้องการ ส่งเสริมนักเรียน

ปริยาพร วงษ์อนุตรโรจน์ (2544 : 17-18) กล่าวว่าขอขยายการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อให้การสอนในสถานศึกษาคำเนินไปด้วยดี และสามารถปฏิบัติได้ จึงต้องมีการจัดเกี่ยวกับการเรียนการสอนดังนี้ คือ การจัดตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัดแบบเรียนการปรับปรุงการเรียนการสอนและการฝึกงาน

จันทร์ธานี สงวนนาม (2545 : 147) กล่าวถึง หน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ดังนี้ 1) เน้นการเรียนการสอนตามสภาพจริง 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ ได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ สร้างองค์ความรู้ใหม่ขึ้นได้จากข้อมูลที่มี 3) นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ ครูเป็นเพียงแหล่งข้อมูลหนึ่งจากหลายแห่งและเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียน 4) เน้นการปฏิบัติที่ควบคู่ไปกับหลักการและทฤษฎี 5) เน้นวิธีการสอนจากการเรียนรู้หลายๆ รูปแบบ 6) ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิด มากกว่าการค้นหาคำตอบที่ตายตัวเพียงคำตอบเดียว 7) ถือว่ากระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญมากกว่าเนื้อหา เพื่อให้ผู้เรียนมีข้อมูลเพียงพอที่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่ และ 8) ใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนรู้ร่วมกันและเรียนรู้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า คำนึงกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการที่โรงเรียนและครูผู้สอนร่วมมือกันวางแผนการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามหลักสูตร ซึ่งประกอบด้วย 1) มีการกระตุ้นให้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ครบทุกชั้น ทุกรายวิชาและติดตามการใช้แผนการจัดการเรียนรู้นั้น 2) ติดตามการใช้แผนการจัดการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ส่งเสริมให้ครูประเมินผลด้วยวิธีที่หลากหลาย 4) ส่งเสริมให้มีการหาวิธีการที่จะสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อน 5) ส่งเสริมนักเรียนปกติและนักเรียนเก่งด้วยวิธีที่เหมาะสม 6) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างบูรณาการ 7) ประชุมเพื่อแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอนจัดกิจกรรมการสอนตามหลักสูตร และ 8) จัดให้มีการทดลองการสอน หรือวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

5. ขอบข่ายการบริหารจัดการ

วัชรวิ บูรณสิงห์ (2543 : 35) กล่าวว่า ผู้บริหาร โรงเรียนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารหลักสูตร ในโรงเรียน ซึ่งบทบาทของผู้บริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการบริหารบริการหลักสูตร และการสนับสนุนส่งเสริมการใช้หลักสูตร โดยสามารถสรุปเป็นขอบข่ายงานด้านต่างๆ ดังนี้

1. การเตรียมและพัฒนาบุคลากรเพื่อใช้หลักสูตร
2. การจัดบุคลากรในกระบวนการเรียนการสอนตามหลักสูตร
3. การบริการสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ประกอบหลักสูตร
4. การบริการแหล่งวิทยาการในโรงเรียน

5. การจัดกิจกรรมสนับสนุนการใช้หลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

6. การนิเทศ และติดตามผลการใช้หลักสูตร

อรรถวรรณ หอมขจร (2546 : 60) กล่าวถึงขอบข่าย การวางแผนการบริหารจัดการหลักสูตรหรือวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร มีภารกิจที่ต้องดำเนินการ 3 ส่วน คือ

1. การบริหารการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น กิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้สื่อและแหล่งการเรียนรู้อย่างหลากหลาย การสอนซ่อมเสริม การประเมินผลตามสภาพจริง เป็นต้น

2. การบริหารการจัดการพัฒนาผู้เรียน เช่น การวางแผนให้ครูทุกคนสามารถแนะแนวผู้เรียน ได้ทั้งด้านการศึกษา อาชีพและปัญหาหาอื่นๆ เป็นต้น

3. การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในและนอกสถานศึกษา การส่งเสริมให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น

อัจฉนา เจาะหวาน (2550 : 35) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารวิชาการหรือการบริหารหลักสูตร ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังนี้

1. งานที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร ได้แก่ งานพัฒนาหลักสูตร การทำแผนการสอน การจัดทำตารางสอน งานเลือกหนังสือและแบบเรียน งานพัฒนาหลักสูตรสำหรับชุมชน

2. งานเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ งานเตรียมการสอน งานการพัฒนาเทคนิคการเรียนการสอน งานนิเทศการเรียนการสอน

3. งานที่เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนการเรียนการสอน ได้แก่ งานระเบียบนักเรียน งานห้องสมุด งานบริการสื่อการเรียนการสอน งานแนะแนวการศึกษา

4. งานที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ งานข้อสอบมาตรฐานและคลังข้อสอบ งานวัดและประเมินผลการเรียน งานประเมินโครงการ

5. งานเกี่ยวกับการบริหารบุคคล ได้แก่ การจัดการบุคลากร งานพัฒนาบุคลากร งานบำรุงขวัญบุคลากร

6. งานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ งานการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชนและงานบริการทางวิชาการแก่ชุมชน

6. การบริหารสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน

6.1 ความหมายของสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน

สื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน เพราะเป็นสิ่งเร้าให้นักศึกษามีความสนใจและเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดหา บริการและส่งเสริมให้ครูอาจารย์รู้จักใช้งานสื่อการเรียนการสอน

ให้เหมาะสมกับแผนการสอน เพื่อช่วยให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมี นักวิชาการศึกษาหลายท่าน ได้ให้ความหมายของงานสื่อการเรียนการสอนไว้ดังนี้

กิตานันท์ มะลิทอง (2540 : 79-99) ได้ให้ความหมายของงานสื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตามไม่ว่าจะเป็นเทปบันทึกเสียง สไลด์ วิทยุ โทรทัศน์ วิกิทัศน์ แผนภูมิ ภาพนิ่ง ซึ่งบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้เป็นวัสดุอุปกรณ์ทางกายภาพ ที่นำมาใช้เทคโนโลยีการศึกษาเป็นสิ่งที่ใช้เป็นเครื่องมือหรือช่องทางสำหรับการเรียนการสอนของผู้สอนส่ง ไปถึง ผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่ผู้สอนวางไว้ได้เป็นอย่างดี งานสื่อการเรียนการสอนจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อผู้สอนได้นำไปใช้อย่างเหมาะสม และถูกวิธีดังนั้นก็ก่อนที่จะนำสื่อแต่ละอย่างไปใช้ผู้สอน จึงควรจะได้ศึกษาถึงลักษณะและคุณสมบัติของงานสื่อการเรียนการสอน ข้อดีและข้อจำกัดอันเกี่ยวกับตัวสื่อและการใช้สื่อแต่ละอย่างตลอดจนการผลิต และการใช้สื่อให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนด้วย ทั้งนี้เพื่อให้การจัดกิจกรรมการสอนบรรลุผลตาม จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ที่วางไว้

กรมวิชาการ (2545 ค : 6) กล่าวว่า สื่อเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกเพิ่มพูนทักษะและประสบการณ์ สร้างสถานการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการคิด ได้แก่ การคิดไตร่ตรอง การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ตลอดจนสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน

สรุป สื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความรู้จากบทเรียนไปสู่ผู้เรียน ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้เร็ว ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่ก็ตาม อันจะส่งผลให้ผู้เรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนครั้งนั้น

6.2 ขอบข่ายของสื่อและเอกสารประกอบการเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2545 ค : 7 - 9) แบ่งสื่อการเรียนการสอนออกเป็นประเภทต่างๆ ดังนี้

1. สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ซึ่งได้แสดงหรือจำแนกหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่างๆ โดยใช้หนังสือที่เป็นตัวเขียน หรือตัวพิมพ์เป็นสื่อเพื่อแสดง ความหมายสื่อสิ่งพิมพ์หลายประเภท เช่น เอกสาร หนังสือ ตำรา หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร จุลสาร จดหมาย จดหมายเหตุ บันทึก รายงาน วิทยานิพนธ์ เป็นต้น

2. สื่อเทคโนโลยี หมายถึง สื่อการเรียนรู้ที่ได้ผลิตขึ้นเพื่อใช้ควบคู่กับเครื่องมือ โสตทัศนวัสดุหรือเครื่องมือที่เป็นเทคโนโลยีใหม่ๆ สื่อการเรียนรู้ดังกล่าว เช่น แถบบันทึกภาพพร้อมเสียง (วิกิทัศน์) แถบบันทึกเสียง สไลด์ สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน นอกจากนี้สื่อเทคโนโลยี ยัง

หมายรวมถึงกระบวนการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อการเรียนการสอน การศึกษาผ่านดาวเทียม

3. สื่ออื่นๆ นอกจากสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีแล้ว ยังมีสื่ออื่น ที่ส่งเสริมการเรียนการสอนที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าสื่อ 2 ประเภทดังกล่าวเพราะสามารถอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นที่ขาดแคลนสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อเทคโนโลยีโดยแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

3.1 สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งสามารถทำหน้าที่ถ่ายทอดสาระความรู้ แนวคิด เจตคติ และวิธีปฏิบัติตนไปสู่บุคคลอื่น อาจเป็นบุคลากรที่อยู่ในระบบโรงเรียน เช่น ผู้บริหาร ครูผู้สอน ตัวผู้เรียน นักการภารโรง หรืออาจเป็นบุคลากรนอกระบบโรงเรียน เช่น บุคลากรในท้องถิ่น ที่มีความชำนาญ และเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่างๆ เป็นต้น

3.2 สื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวผู้เรียน เช่น พืชผัก ผลไม้ สัตว์ ชนิดต่างๆ ปรากฏการณ์ต่างๆ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการแห่งวิทยบริการ หรือแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด ชุมชน สังคม วัฒนธรรม ฯลฯ

3.3 สื่อวัสดุ เครื่องมือและอุปกรณ์ หมายถึง วัสดุที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อประกอบการเรียนรู้ เช่น หุ่นจำลอง แผนภูมิ แผนที่ ตาราง กราฟ สถิติ ฯลฯ นอกจากนี้ยังรวมถึงสื่อประเภทเครื่องมือและอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานต่างๆ เช่น อุปกรณ์ทดลองวิทยาศาสตร์ เครื่องมือวิชาช่าง เป็นต้น

สรุปได้สิ่งที่เป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงความรู้จากบทเรียนไปสู่ผู้เรียน ให้เห็นเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1) ส่งเสริมบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและงานสื่อการเรียนการสอน 2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต ใช้ และบำรุงรักษาสื่อที่ตรงกับเนื้อหาและกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ 3) ส่งเสริมให้มีศูนย์สื่อหรือศูนย์วิชาการของโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งผลิตและบริการสื่อ 4) ส่งเสริมให้มีการคิดค้น สร้างสรรค์สื่อ และวิธีการใหม่ๆ เพื่อนำมาใช้ในการสอน 5) ส่งเสริมให้มีการนำแหล่งวิชาการในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ต่อการสอน และ 6) จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการผลิตและการใช้สื่ออย่างสม่ำเสมอ

2. หลักการแนวคิดและทฤษฎีของการบริหารวงจร PDCA (วงจรเคมมิ่ง)

วงจร PDCA (วงจรเคมมิ่ง) นี้ได้พัฒนาขึ้นโดย ดร.ชิวฮาร์ต ต่อมา ดร.เคมมิ่ง ได้นำมาเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย PDCA (Plan Do Check Act) เป็นกิจกรรมพื้นฐานในการพัฒนาประสิทธิภาพและคุณภาพของการดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรม PDCA อย่างเป็นระบบให้

ครบวงจรอย่างต่อเนื่อง หมุนเวียนไปเรื่อยๆ ย่อมส่งผลการดำเนินงานมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพเพิ่มขึ้น โดยตลอด ในการบริหารคุณภาพ วงจรเดมมิง ประกอบด้วยภารกิจหลัก 4 ขั้นตอน

1. การวางแผน (Plan-P)
2. การปฏิบัติตามแผน (Do-D)
3. การตรวจสอบผลการปฏิบัติ (Check-C)
4. การแก้ไขปัญหา (Act-A)

ขั้นตอนทั้ง 4 นี้จะต้องปฏิบัติต่อเนื่องกันไปไม่สิ้นสุด ซึ่งเขียนได้ว่า Plan-Do-Check-Act หรือ PDCA ซึ่งเหมือนกันเป็นวงจรอันหนึ่ง เรียก วงจรเดมมิง (The Deming Cycle) ขั้นตอนแต่ละขั้นของวงจร PDCA มีรายละเอียดดังนี้

1. Plan (วางแผน) หมายรวมถึงการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานวิธีการและขั้นตอนที่จำเป็นเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในการวางแผน จะต้องทำความเข้าใจกับเป้าหมาย วัตถุประสงค์ให้ชัดเจน เป้าหมายที่กำหนดต้องเป็นไปตามนโยบาย วิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กรเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนา ที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทัวทั้งองค์กร การวางแผนในบางด้าน อาจจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงาน หรือเกณฑ์มาตรฐานต่างๆ ไปพร้อมกันด้วยข้อกำหนดที่เป็นมาตรฐานนี้ จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะใช้เป็นเกณฑ์การตรวจสอบได้ว่า การปฏิบัติงานเป็นไปตามมาตรฐานที่ได้ระบุไว้ในแผนหรือไม่ การวางแผนในบรรดาองค์ประกอบทั้ง 4 ของวงจร PDCA นั้น ขั้นตอนการวางแผนเป็นเรื่องสำคัญที่สุด แต่ไม่ได้หมายความว่า ไม่ว่าจะการดำเนินการในขั้นตอนที่เหลือจะเป็นอย่างไร ขอให้การวางแผนถูกต้องก็พอ แต่เนื่องจากทุกสิ่งทุกอย่าง ต้องอาศัยแผน ดังนั้นถ้าแผนไม่ดีเสียแล้วงานอื่นก็ไม่ดีด้วย ซึ่งถ้าแผนเดิมมีการวางแผนอย่างดี การแก้ไขก็มีน้อยและกิจกรรมต่างๆ ก็สามารถดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า ในการจัดทำแผน จำเป็นจะต้องมีการระบุข้อจำกัดของทรัพยากรที่มี และผลที่มีต่อแผน เช่น ทรัพยากรมนุษย์ วัตถุดิบ และเงินทุน ระยะเวลาที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาหาวิธีการที่เป็นไปได้ ภายใต้ข้อจำกัดดังกล่าวถ้าเป็นไปได้ควรตรวจสอบความเป็นไปได้ ในการผ่อนคลยข้อจำกัดดังกล่าวด้วยควรมีการพิจารณาข้อเสนอต่างๆ ก่อนที่จะกำหนดเลือกใช้ข้อเสนอที่ดีที่สุดเป็นแผนปฏิบัติการในแผน ควรกำหนดวิธีการต่างๆ ที่ใช้เพื่อการตรวจสอบว่า แผนดังกล่าวมีการวางแผนที่ดี และมีการปฏิบัติตามอย่างถูกต้อง

2. Do (ปฏิบัติ) หมายถึง การลงมือปฏิบัติหลังจากการวางแผนแล้ว ก็เข้าสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือดำเนินงานปฏิบัติให้เป็นไปตามแผนที่ได้กำหนดตามขั้นตอนต่างๆ ที่เสนอไว้ ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้มั่นใจว่า มีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

1) สร้างความมั่นใจว่า ผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ตระหนักถึงวัตถุประสงค์ และ ความจำเป็นของงานอย่างถ่องแท้

- 2) ให้ผู้รับผิดชอบดำเนินงานตามแผน รับรู้เนื้อหาในแผนอย่างถ่องแท้
- 3) จัดให้มีการศึกษาหรือฝึกอบรมเพื่อดำเนินงานตามแผน
- 4) จัดหาทรัพยากรที่จำเป็นตามที่กำหนด และเมื่อต้องการ

เรียนรู้สภาพของงานที่เกี่ยวข้องเสียก่อน ในกรณีที่เป็นงานประจำที่เคยปฏิบัติหรือ เป็นงานเล็ก อาจใช้วิธีการเรียนรู้ ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเองแต่ถ้าเป็นงานใหม่หรืองานใหญ่ที่ต้องใช้ บุคลากรจำนวนมาก อาจต้องจัดให้มีการฝึกอบรมก่อนที่จะปฏิบัติจริงการปฏิบัติจะต้องดำเนินการ ไปตามแผน วิธีการและขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ และจะต้องเก็บรวบรวมและบันทึก ข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

3. Check (ตรวจสอบ) คือตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผน ปฏิบัติ เมื่อทำการ ควรมีการประเมินในสองแง่ที่จะกล่าวนี้ อย่างเป็นอิสระซึ่งกันและกัน

- 1) มีการดำเนินงานตามแผนอย่างถูกต้อง หรือไม่
- 2) เนื้อหาของแผนมีสาระเพียงพอ หรือไม่

ถ้าวัตถุประสงค์ของงานไม่บรรลุ นั้นหมายความว่า สภาพเงื่อนไขไม่เป็นไปตาม ข้อ. 1 หรือ ข้อ 2. หรือทั้งสองข้อ เป็นสิ่งที่จำเป็นต้องพิจารณาว่าอยู่ในกรณีใดเพราะการแก้ไขที่ ต้องการในแต่ละข้อจะแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง ซึ่งก่อนที่จะปฏิบัติงานใดๆ จำเป็นต้องศึกษาข้อมูล และเงื่อนไขต่างๆ การตรวจสอบเป็นกิจกรรมที่มีขึ้นเพื่อประเมินผลว่ามีการปฏิบัติงาน ตามแผน หรือไม่ มีปัญหาเกิดขึ้นในระหว่างการทำงานหรือไม่ ขั้นตอนนี้มีความสำคัญ เนื่องจากใน การดำเนินงานใดๆ มักจะเกิดปัญหาแทรกซ้อน ที่ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามแผนอยู่เสมอ ซึ่ง เป็นอุปสรรคต่อประสิทธิภาพและคุณภาพของการทำงาน การติดตามการตรวจสอบ และการ ประเมินปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องกระทำควบคู่ไปกับการดำเนินงานต่อไปใน การตรวจสอบ และการประเมินการปฏิบัติงานจะต้องตรวจสอบด้วยว่าการปฏิบัตินั้น เป็นไปตามมาตรฐานที่ กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของงาน

4. Act (การปรับปรุง) เป็นกิจกรรมที่ปฏิบัติเพื่อติดตามผลการตรวจสอบหรือแก้ไข ใน การปฏิบัติการแก้ไขมีความจำเป็นจะต้องแยกแยะอย่างชัดเจนเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหลังจาก ได้ทำการตรวจสอบแล้ว

การปรับปรุงอาจเป็นการแก้ไข แบบเร่งด่วนเฉพาะหน้า หรือการค้นหาสาเหตุที่ แท้จริงของปัญหา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำรอยเดิม เป็นการกำจัดอาการ และสาเหตุของ ปัญหา การทำงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จ และการจัดตารางในการทำงานใหม่โดยเพิ่ม เวลาเพื่อ

แก้ปัญหาทางที่ไม่ประสบผลสำเร็จ ล้วนเป็นปฏิบัติการแก้ไขต่ออาการ มิใช่เป็นการแก้ไขที่สาเหตุ ถ้าการปรับปรุงอาจนำไปสู่การกำหนดมาตรฐานของวิธีการทำงานที่ต่างจากเดิมเมื่อมีการดำเนินงานตามวงจร PDCA ในรอบใหม่ข้อมูลที่ได้

การปรับปรุง จะช่วยให้การวางแผนมีความสมบูรณ์และมีคุณภาพเพิ่มขึ้นได้ด้วย การเรียนการสอนล่าช้า เนื่องจากต้องใช้เวลาทำงานที่ไม่ประสบผลสำเร็จดังกล่าว ต้องมีการป้องกันไม่ให้เกิดแต่แรก ถ้าเหตุผลมาจาก บุคลากร เครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ วิธีการสอน จะต้องมีการทบทวน และควรมีการกำหนดขั้นตอน เพื่อลดปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นถ้าการไม่บรรลุ วัตถุประสงค์ เกิดจากการวางแผนที่ไม่ดี ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องหาสาเหตุของการวางแผนที่ไม่ดีพอก่อน แล้วจึงทำการปรับปรุงคุณภาพของการวางแผนและปรับปรุงเนื้อหาของแผนด้วย นี้ คือปรัชญาที่ให้ความสำคัญต่อกระบวนการการบริหารงานในระดับต่างๆ ทุกระดับตั้งแต่เล็กสุด คือการปฏิบัติของบุคคลคนหนึ่ง จนถึงโครงการในระดับใหญ่ที่ต้องใช้กำลังคนและเงินงบประมาณจำนวนมากย่อมมีกิจกรรม PDCA เกิดขึ้นเสมอ โดยมีการดำเนินกิจกรรมที่ครบ วงจรบ้าง ไม่ครบวงจรบ้าง แตกต่างกัน ตามลักษณะงานและสภาพแวดล้อมในการทำงาน ในแต่ละองค์กรจะมีวงจร PDCA อยู่หลายๆ วง วงใหญ่สุด คือ วงที่มีวิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรเป็นแผนงาน (P) แผนงานวงใหญ่สุดนี้อาจครอบคลุมระยะเวลาต่อเนื่องกันหลายปีจึงจะบรรลุผล การผลักดันให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ขององค์กรปรากฏเป็นจริงได้จะต้องปฏิบัติ (P) โดยนำแผนยุทธศาสตร์มากำหนดเป็นแผนการปฏิบัติงานประจำปีของหน่วยงาน ขององค์กรแผนการปฏิบัติงานประจำปีจะก่อให้เกิดวงจร PDCA ของหน่วยงานขึ้นใหม่ หากหน่วยงานมีขนาดใหญ่ มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องจำนวนมาก ก็จะต้องแบ่งกระจายความรับผิดชอบไปยังหน่วยงานต่างๆ ทำให้เกิดวงจร PDCA เพิ่มขึ้นอีกหลายๆ วง โดยมีความเชื่อมโยงและซ้อนกันอยู่การปฏิบัติงานของหน่วยงานทั้งหมด จะรวมกันเป็น (D) ขององค์กรนั้น ซึ่งองค์กรจะต้องทำ การติดตามตรวจสอบ (C) และแก้ไขปรับปรุง จุดที่เป็นปัญหาหรืออาจต้องปรับแผนใหม่ในแต่ละปี (A) เพื่อให้วิสัยทัศน์และแผนยุทธศาสตร์ระยะยาวนั้นปรากฏเป็นจริง และทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์รวมขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ

การบริหารงานวิชาการในโครงการมุ่งสู่ความเป็นอัจฉริยะด้านดนตรีและนาฏศิลป์

1. ด้านการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างตระหนักรู้และสืบสานดนตรีนาฏศิลป์

1.1 ความหมายของนาฏศิลป์

สุรพล วิรุฬห์รักษ์ (2543 : 12) ได้ให้ความหมายของคำว่า “นาฏศิลป์” เป็นศิลปะการฟ้อนรำ ทั้งที่เป็น ระเบียบ รำ เต้น รวมทั้งละครรำ โขน หนังใหญ่ และอื่นๆ ปัจจุบันมักมีคนคิดชื่อใหม่ให้ดูทันสมัย คือ นาฏกรรม สังคีตศิลป์ วิพิธทัศน์า และศิลป์การแสดง ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกัน เป็นเป็นคำครอบคลุมศิลปะแห่งการร้อง การรำ และการบรรเลงดนตรี

ฉันทนา เอี่ยมสกุล (2545 : 10) ได้ให้ความหมายของคำว่า “นาฏศิลป์” การร่ายรำ โดยการเคลื่อนไหวไปมาหรือความซ้ำซ้อนในการฟ้อนรำ เป็นศิลปะแห่งการเคลื่อนไหวร่างกาย แขน มือ เท้า ด้วยลีลาท่าทางที่สอดคล้องโดยมนุษย์ ทุกภาษา ต่างก็สร้างสรรค์สืบทอดผ่านระยะเวลาอันยาวนานเกิดเป็นความงดงามที่โดดเด่นเป็นนาฏศิลป์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ปิยมารรัตน์ เศรษฐดาวิทย์. (2547 : 10) ได้ให้ความหมายของคำว่า “นาฏศิลป์” คือการปรุงแต่งธรรมชาติให้งดงามเจริญขึ้นฉันทนา “นาฏศิลป์” ก็เป็นการปรุงแต่งกิริยาท่าทางของมนุษย์ให้งดงามขึ้นไปในรูปร่างของการเอื้อกรายรำรำฉันทนา

สำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 9) กล่าวว่า นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ ซึ่งวิวัฒนาการมาจากเสียง ถ้อยคำ ที่ได้รับการปรับปรุงแต่ง จนเกิดความไพเราะน่าฟัง นำไปสู่การแสดงท่าทางเพื่อถ่ายทอด ความรู้สึกตามอารมณ์ของเสียง หรือถ้อยคำนั้น และได้มีการปรุงแต่งท่าทางที่แสดงออก ให้สวยงามกลมกลืนยิ่งขึ้น ตามแนวทาง ที่เห็นว่าเหมาะสม และยึดถือเนื่องต่อกันมาจนถือเป็นศิลปวัฒนธรรมส่วนหนึ่งของกลุ่มคนในแต่ละท้องถิ่น

มยุรฉัตร ธรรมวิเศษ (2547 : 25) ได้ให้ความหมายของนาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการแสดงที่มีการเคลื่อนไหวร่างกาย ทั้งที่ประกอบการร้องและประกอบดนตรี ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนนาฏศิลป์จึงน่าจะรวมถึงการฟ้อนรำ ระเบียบ โขน และการแสดงละครร่วมด้วย

จากคำจำกัดความดังกล่าวพอสรุปได้ว่า นาฏศิลป์ คือศิลปะการร่ายรำอย่างมีแบบแผนอันเกิดจากความคิดของมนุษย์ โดยอาศัยรากฐานมาจากธรรมชาติทั้งสิ้น นับได้ว่าเป็นสมบัติและวัฒนธรรมของชาติที่น่าภูมิใจ ควรแก่การอนุรักษ์ให้อนุชนรุ่นหลังได้ถ่ายทอดสืบไป

1.2 ความสำคัญของนาฏศิลป์

สุมิตร เทพวงษ์ (2541 : 2-3) กล่าวถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ว่า ถึงแม้ว่านาฏศิลป์จะเป็นส่วนหนึ่งของศิลปะสาขาจิตรศิลป์ อันเป็นศิลปะที่สร้างสรรค์ งดงาม ยึดถือเอาความงามเป็นจุดหมายสำคัญ สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของอารมณ์และจิตใจเพื่อให้เกิดพุทธิปัญญาเป็นสำคัญ โดยจิตรศิลป์จำแนกออกเป็น 5 สาขา ได้แก่

1. จิตรกรรม ได้แก่ ศิลปะในการเขียนภาพ หรือระบายสี รวมทั้งงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องประติมากรรม ได้แก่ ศิลปะในการสลักรูป รวมทั้งการปั้นและการหล่อให้เกิดรูปคนหรือรูปสัตว์ต่าง ๆ

2. สถาปัตยกรรม ได้แก่ ศิลปะในการออกแบบก่อสร้างอาคาร สถานที่ ปราสาท โบสถ์ วิหาร ฯลฯ

3. วรรณคดี หรือวรรณศิลป์ ได้แก่ ศิลปะในการประพันธ์

4. คุรียางคศิลป์ ได้แก่ ศิลปะการดนตรี

สายชล สุทธนารักษ์ (2542 : 19) กล่าวว่าไว้ว่า นาฏศิลป์มีความสำคัญทางการศึกษาโดยให้คุณประโยชน์ในหลายๆ ด้าน เช่น การสร้างความรู้ ความเข้าใจในบทเรียนดียิ่งขึ้น การได้รับประสบการณ์ตรงจากการแสดง อีกทั้งเป็นการพัฒนาความคิดและจิตใจของผู้เรียนไปในทางที่ดี ตลอดจนปลูกฝังให้เกิดความชื่นชอบในวัฒนธรรมของไทย

ยุพาวดี อ้วนพรมา (2550 : 8) กล่าวถึงความสำคัญของนาฏศิลป์ว่า การฟ้อนรำของไทยนั้นมีลักษณะเฉพาะตัว และมีความเป็นไทยในตัวเองเป็นอย่างยิ่ง จริงอยู่เราได้แบบอย่างมาจากนาฏศิลป์อินเดีย แต่เราก็ได้มาดัดแปลงให้เข้ากับรสนิยมของคนไทย จึงกลายเป็นศิลปะประจำชาติไม่ซ้ำหรือเหมือนของชาติอื่น นับได้ว่าเป็นสมบัติอันเป็นวัฒนธรรมของชาติที่น่าภูมิใจยิ่ง นาฏศิลป์ไทยชนิดนี้มีความเป็นไทยโดยเรื่องต่อไปนี้

1. ทำรำอ่อนช้อยงดงาม และแสดงอารมณ์ตามลักษณะที่แท้จริงของคนไทยมีความหมายอย่างกว้างขวาง

2. จะต้องมีคนตรีประกอบ คนตรีนี้จะแทรกอารมณ์ หรือรำกับเพลงที่มีแต่ทำนองก็ได้หรือมีเนื้อร้องและให้ทำไปตามเนื้อร้องนั้น ๆ

3. คำร้องหรือเนื้อร้องจะต้องเป็นคำประพันธ์ ส่วนบทร้องจะเป็นกลอนแปดซึ่งจะนำไปร้องกับเพลงชั้นเดียวหรือสองชั้น ได้ทุกเพลง คำร้องนี้ทำให้ผู้สอนหรือผู้รำกำหนดทำรำไปตามเนื้อร้อง

4. เครื่องแต่งกายละครไทย ซึ่งผิดแผกกับเครื่องแต่งกายของชาติอื่น มีแบบอย่างของตนโดยเฉพาะ ขนาดยืดหยุ่นได้ตามสมควร เพราะการสวมจะใช้กึ่งด้วยด้ายแทนที่จะเย็บสำเร็จรูป

ด้านการบริหารกิจกรรมการเรียนรู้การสร้างตระหนักรู้และสืบสานดนตรี นาฏศิลป์ หมายถึง การวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครู นักเรียน และภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนโดยละเอียด และผ่านการตรวจรับรองจากผู้บริหาร โรงเรียน ครูและวิทยากร จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูและวิทยากร ใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายโดยมีการบูรณาการเรียนรู้กลุ่มสาระต่างๆ ครูและวิทยากร มีการสอดแทรกการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงงาม ครูและ

วิทยาการ วัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ดำเนินการตามที่กำหนดในแผนการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอน ผู้เรียนนำผลการประเมินมาพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

2. ด้านการบริหารกิจกรรมสืบสานการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย นาฏศิลป์ วงดนตรีลูกทุ่งเบื้องต้น

2.1 ความหมายของการปฏิบัติ

สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2545 : 4) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ(Best Practices) เป็นแนวทางหรือวิธีการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ที่นำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ และบรรลุจุดมุ่งหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ช่วยให้สามารถลดเวลาในการปรับปรุงประสิทธิภาพองค์กร และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม

บุรุษย์ ศิริมหาสาคร (2548 : 2) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices)เป็นการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ซึ่งเป็นผลมาจากการนำความรู้ไปปฏิบัติจริง แล้วสรุปความรู้และประสบการณ์นั้นๆ มาเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดของตนเอง ซึ่งเป็นความรู้ในตัวตน (Tacit Knowledge)ที่สามารถเผยแพร่ให้เป็นความรู้ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน (Explicit Knowledge) ได้ในรูปแบบต่างๆเพื่อให้ผู้อื่นนำไปทดลองปฏิบัติได้

วิจารณ์ พานิช (2547 : 3) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ เป็นการทำงานที่เกิดผลงานในลักษณะที่น่าภูมิใจ น่าชื่นชม เกิดผลสัมฤทธิ์สูง ประสิทธิภาพสูง คุณภาพสูง และควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศใหม่ๆ ขึ้นมาอย่างต่อเนื่อง โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาเพื่อคัดเลือกวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ดังนี้

1. เป็นการปฏิบัติงานที่เกิดจากกลุ่มและมีเรื่องราวของกระบวนการพัฒนาที่ผ่านขั้นตอนต่างๆ จนประสบความสำเร็จ

2. สามารถบอกเล่าเรื่องราวเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิถีคิด วิถีปรึกษาหารือ

3. สามารถดึงเอาความรู้ที่อยู่ในตัวตน (Tacit Knowledge) มาเผยแพร่เป็นความรู้ที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน (Explicit Knowledge) ได้ ซึ่งอาจใช้วิธีการประชุมเพื่อเสนอผลงาน การระดมความคิด การซักถาม และชี้ประเด็นเพื่อยกระดับความคิด การใช้คำถาม การสร้างเงื่อนไข สร้างบรรยากาศเพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมนำความรู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดการเพิ่มพูนความรู้ของกลุ่มและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง

ประพนธ์ ผาสุขยี่ด (2547 : 48) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices)เกิดขึ้นจากประสบการณ์ทำงานของคนในองค์กร ซึ่งบางครั้งคนในองค์กรไม่ทราบว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นวิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practices) จึงเสียเวลาในการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานใหม่อยู่ตลอดเวลา ทั้งที่ความจริงสามารถนำความรู้ที่จากการปฏิบัติงานที่ประสบ

ความสำเร็จมาจดบันทึกจัดทำเป็นเอกสารหรือคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพได้ สามารถเผยแพร่วิธีการปฏิบัติที่ประสบความสำเร็จผ่านทางเครือข่ายภายในองค์กรหรือ Intranet หรือเผยแพร่ทางเว็บไซต์ต่างๆ เพื่อให้หน่วยงานหรือองค์กรได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเกิดเป็นชุมชนนักปฏิบัติหรือ CoP (Community of Practices) ต่อไป

สมพร เพชรสงค์ (2548 : 36) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ เป็นการทำงานที่ดีที่สุดในเรื่องนั้นๆ ซึ่งอาจเป็นระบบบริหาร เทคนิค หรือวิธีการต่างๆ ที่ทำให้ผลงานบรรลุเป้าหมายระดับสูงสุด

3. ด้านการบริหารกิจกรรมสืบสานการปฏิบัติขั้นก้าวหน้า

การวางแผนดำเนินงาน เพื่อพัฒนาการปฏิบัติของนักเรียนให้ก้าวหน้า มีการวัดผลประเมินผล ทักษะการปฏิบัติของนักเรียน

4. ด้านการบริหารกิจกรรมที่สอนน้องและเพื่อนสอนเพื่อน

4.1 ความหมายของกิจกรรม

วิมลรัตน์ สุนทรโรจน์ (2544 : 89) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา คือ กระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดโดยให้ผู้เรียนศึกษาเรื่องที่สมมุติจากความเป็นจริงและตอบประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นแล้วนำคำตอบและเหตุผลที่มาของคำตอบมาใช้เป็นข้อมูลในการอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์มุ่งช่วยให้ผู้เรียนฝึกฝนการเผชิญและแก้ปัญหา โดยไม่ต้องรอให้เกิดปัญหาจริง เป็นวิธีที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์และเรียนรู้ความคิดของผู้อื่น ช่วยให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2545 : 49) ได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา คือกระบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งอาจจะเป็นเรื่องจริงหรือเรื่องสมมุติขึ้นจากความเป็นจริงโดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ อภิปรายแลกเปลี่ยนข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้เป็นการฝึกให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการหลากหลาย สามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ให้กว้างขวางและนำไปใช้แก้ปัญหาชีวิตประจำวันได้

สิริพร ปุณประเสริฐ (2550 : 38) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาว่า เป็นการนำเอาสภาพเหตุการณ์หรือสภาพปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้นจริงมาศึกษา กรณีศึกษาที่นำมาศึกษาควรใช้การส่งเสริมจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าของมนุษย์ ค่านิยมและความสัมพันธ์

ระหว่างบุคคล กรณีศึกษาควรเหมาะกับผู้เรียน มีความละเอียดชัดเจนพอที่จะช่วยให้ผู้เรียนเห็นปัญหาอย่างกระจ่าง เพื่อช่วยให้ ผู้เรียนได้เข้าใจและมองปัญหาอย่างถ่องแท้ รู้สึกเห็นจริงเห็นจังกับเรื่องจนคิดว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งของกรณีศึกษา หรือคิดว่าเป็นปัญหาของตนเองผู้เรียนสามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในการแก้ปัญหา เป็นการช่วยให้ผู้เรียนแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ

จากความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาสรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เรื่องราวจากเรื่องจริงหรือสมมุติสภาพการณ์เรื่องราว หรือสภาพของปัญหามาเป็นกรณีศึกษาโดยรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์อภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหา เพื่อนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้

4.2 ความสำคัญของกิจกรรม

สุพิน บุญชูวงศ์ (2544 : 36) กล่าวว่า กิจกรรมมีความสำคัญต่อการเรียนรู้หลายประการ ดังนี้

1. กิจกรรมช่วยเร้าความสนใจของนักเรียน
2. กิจกรรมจะเปิดโอกาสให้นักเรียนประสบความสำเร็จ
3. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตย
4. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังความรับผิดชอบ
5. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังและส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้มีการเคลื่อนไหวทำให้เบื่อง่ายต่อการเรียน
7. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนได้รู้สึกสนุกสนาน
8. กิจกรรมช่วยให้เห็นความแตกต่างระหว่างบุคคล
9. กิจกรรมจะช่วยขยายความรู้และประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวาง
10. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมความงอกงามและพัฒนาการของเด็ก
11. กิจกรรมจะช่วยส่งเสริมทักษะในด้านต่าง ๆ
12. กิจกรรมจะช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดี
13. กิจกรรมจะช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียน
14. กิจกรรมจะส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักทำงานเป็นหมู่
15. กิจกรรมจะส่งเสริมให้เด็กเกิดความซาบซึ้งความงามในเรื่องต่าง ๆ

วัฒนาพร ระจับทุกซ์ (2542 : 2) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนี้

2.1 ก่อให้เกิดการวางแผนและเตรียมการล่วงหน้า เป็นการนำเทคนิควิธีการสอน การเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยี และจิตวิทยาการเรียนการสอนมาผสมผสานประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับ สภาวะแวดล้อมด้านต่าง ๆ

2.2 ส่งเสริมให้ครูผู้สอนค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิคการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อ การวัดผลประเมินผลตลอดจนประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำเป็น

2.3 เป็นคู่มือการสอนสำหรับตัวครูผู้สอนและครูที่สอนแทน นำไปใช้ปฏิบัติการ สอนอย่างมั่นใจ

2.4 เป็นหลักฐานแสดงข้อมูลด้านการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนต่อไป

จากความสำคัญของกิจกรรมข้างต้น จะเห็นว่ากิจกรรมที่ดีสามารถส่งเสริมและ พัฒนาผู้เรียนหลายด้านด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ และเกิดการเรียนรู้ ทั้งในด้านของ ความรู้ความเข้าใจ การปรับตัว ความชำนาญหรือทักษะ การมีโอกาสฝึกด้านประชาธิปไตยช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนุกสนานมีความสุขในขณะที่เรียนและช่วยสร้างเจตคติที่ดีให้ผู้เรียนเกิดความ ซาบซึ้ง

ข้อมูลพื้นฐานโรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ

1.1 ประวัติและความเป็นมาของโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ

พระเดชพระคุณหลวงพ่อบุญธรรม (กิตติ บัวอ่อน ปช.8) อดีตเจ้าอาวาสวัด กวีสรรารามราชวรวิหาร เจ้าคณะจังหวัดลพบุรี และเจ้าคณะตรวจการคณะสงฆ์ภาค 6 ได้ก่อตั้ง โรงเรียนวินิตศึกษา เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2489 ร่วมกับคณะศิษย์ 4 คน โดยมีจุดประสงค์เพื่อ อุปการะเยาวชนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ให้มีสถานที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และเพื่อให้ เยาวชนไทยได้รับการฝึกอบรมคุณธรรมทางพระพุทธศาสนา และต้องการเผยแพร่ศาสนาให้กับ นักเรียนและผู้ปกครอง ควบคู่กับการเรียนวิชาสามัญ เพื่อเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี อันเป็นการ จรรโลงพระพุทธศาสนาที่สำคัญประการหนึ่ง จึงได้มีการจัดตั้งโรงเรียนวินิตศึกษาขึ้น (แผนปฏิบัติการ งานปีการศึกษา 2552. 2552 : 1) ระยะเวลาเริ่มต้นของโรงเรียนวินิตศึกษา สถานที่เรียนใช้ศาลาวัด หอ สวดมนต์และกุฏิหลวงพ่อบุญธรรมและสื่อการเรียนการสอนได้รับความอุปการะบริจาคจากเจ้า อาวาสวัดต่าง ๆ และพุทธศาสนิกชนในจังหวัดลพบุรี ครูผู้สอนได้มาจากศิษย์ของหลวงพ่อบุญธรรม และข้าราชการครูในจังหวัดลพบุรี บางท่านมาช่วยสอนให้เปล่าโดยไม่คิดเงินค่าจ้าง

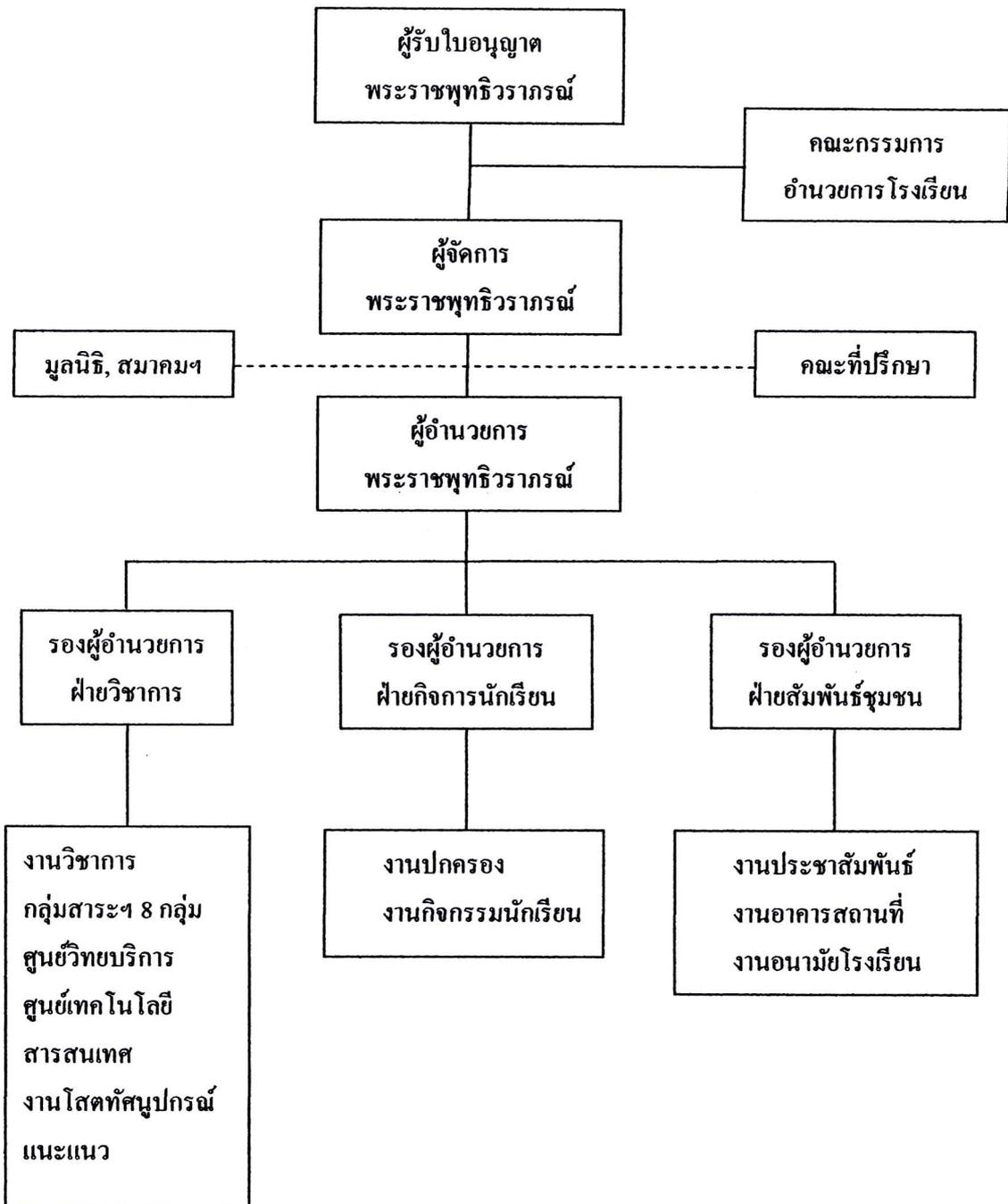
โรงเรียนวินิตศึกษา โดยการบริหารงานของหลวงพ่อบุญธรรม ท่านอุทิศ ชีวิตการทำงาน ด้วยความเสียสละทั้งกำลังกาย กำลังทรัพย์ และสติปัญญา ความรอบรู้ในการจัด

การศึกษา ทำให้โรงเรียนวินิตศึกษาเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจ จากทางราชการและประชาชนผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างดีโดยลำดับจนถึงปัจจุบัน สถานที่ตั้ง โรงเรียน เลขที่ 10 ถนนเพชรราชา ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี รหัสไปรษณีย์ 15000 โทรศัพท์ 0-3641-1235 โทรสาร 0-3642-1088 Information : <http://www.ws.ac.th>

อาคารสถานที่ และเนื้อที่ โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ มีเนื้อที่ 9 ไร่เศษ ซึ่งเป็นของวัดกวีศราราม ราชวรวิหาร มีอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 4 ชั้น จำนวน 4 หลัง อาคารไม้ 2 ชั้น จำนวน 2 หลัง อาคารพลศึกษา(อาคารบ๊วยอ่อน) 1 หลัง อาคารเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา ซึ่งเป็นอาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง อาคารสำนักงานบริการ 1 หลัง ห้องปฏิบัติการ 24 ห้อง ห้องเรียน 78 ห้องปัจจุบันโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจำนวนนักเรียนปีการศึกษา 2552 จำนวน 4,247 คน (งานทะเบียน วัดผล : สถิติ ณ 10 มิถุนายน 2552)

1.2 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ

โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ เป็นโรงเรียนเอกชนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นเจ้าของ เจ้าอาวาสเป็นผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และผู้อำนวยการ แบ่งสายงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร โดยผู้รับใบอนุญาต/ผู้จัดการ/ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ ฝ่ายวิชาการ รองผู้อำนวยการฝ่ายปกครองและกิจการนักเรียน และรองผู้อำนวยการฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน ในแต่ละฝ่ายมีหัวหน้างานดูแลรับผิดชอบ ดังนี้

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างการบริหารงานของโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ
ที่มา : รายงานประจำปี 2552 (2552 : 10)

1.3 นโยบายในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

มุ่งที่จะพัฒนานักเรียน ให้มีความสำเร็จในชีวิต ดังต่อไปนี้

1. ให้มีความเชี่ยวชาญด้านวิชาการ สามารถที่จะศึกษาต่อในระดับสูงได้อย่างอย่างดี
2. มีวินัย มีความกตัญญูคุณเดวที เป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีและยึดมั่นในหลักจริยธรรม

ของพระพุทธศาสนาในการดำรงชีวิต

3. ขยัน เป็นนักสู้และมีความมุ่งมั่นที่จะประกอบสัมมาชีพมั่นคง
4. เป็นผู้มีความเสียสละเพื่อส่วนรวมและรับใช้สังคมด้วยความเต็มใจ
วิสัยทัศน์

โรงเรียนวินิตศึกษาฯ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ มุ่งเน้นพัฒนาให้
ผู้เรียน “มีวินัย ใฝ่คุณธรรม จริยธรรม เลิศล้ำวิชาการ สู่มাত্রฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย”

พันธกิจ

1. มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม จริยธรรม และมีจิตสำนึกใน
ความเป็นไทย

2. มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ มีทักษะการใช้ภาษาเพื่อการ
สื่อสาร และใช้เทคโนโลยีได้อย่างถูกต้อง

3. พัฒนาคณาจารย์ให้มีความรู้ คู่คุณธรรม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง

4. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน

เป้าประสงค์

1. ผู้เรียนมีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน มีความเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นคนดีของ
สังคม

2. คณาจารย์มีศักยภาพในการปฏิบัติงาน

3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

กลยุทธ์

1. พัฒนาคุณภาพผู้เรียน

2. แผนพัฒนาครูให้มีมาตรฐานวิชาชีพตามพระราชบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. 2542

(ปรับปรุง 2545)

3. พัฒนาสื่อเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา

4. พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

5. พัฒนาอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อม

6. ส่งเสริมความสัมพันธ์ชุมชนและร่วมมือกับผู้ปกครองในการจัดการศึกษา

ยุทธศาสตร์โรงเรียนวินิตศึกษาฯ ปีการศึกษา 2552

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็น
สำคัญ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการบริการด้านสุขภาพกาย สุขภาพใจของนักเรียนให้
สมบูรณ์ครบถ้วน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนानุเคราะห์ทางการศึกษาให้มีคุณธรรมนำความรู้ มีศักยภาพใน
การปฏิบัติงาน และมีทัศนคติสร้างสรรค์ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มุ่งสร้างขวัญกำลังใจ ส่งเสริม
ให้บุคลากร มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ

ยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

ยุทธศาสตร์ที่ 5 เพิ่มการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของโรงเรียนในรูปแบบ
ต่างๆ เพื่อเข้าถึงบริการชุมชนตามกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด
การศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 6 พัฒนาระบบการบริหารจัดการ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึง
ประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและ
พลเมืองโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

1.4 ข้อมูลบุคลากร

ปัจจุบันในปีการศึกษา 2553 โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพ
รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานจำนวนทั้งสิ้น 346 คน ดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 จำนวนบุคลากรของโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ จำแนกตามตำแหน่ง และ
หน้าที่ความรับผิดชอบ

ตำแหน่ง	จำนวน (คน)			
	สมณเพศ	ชาย	หญิง	รวม
1. ผู้บริหาร				
1.1 ผู้รับใบอนุญาต / ผู้จัดการ / ผู้อำนวยการ	1			1
1.2 รองผู้อำนวยการ				
1.2.1 ฝ่ายวิชาการ			1	1
1.2.2 ฝ่ายกิจการนักเรียน		1		1
1.2.3 ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน		1		1
2. ฝ่ายสนับสนุนการสอน				
2.1 ฝ่ายสำนักผู้จัดการและผู้อำนวยการ		3	8	11
2.2 ฝ่ายวิชาการ		1	4	5
2.3 ฝ่ายทะเบียนและวัดผล		-	5	5
2.4 ฝ่ายแนะแนว		-	3	3
2.5 ฝ่ายโสตทัศนูปกรณ์		2	1	3
2.6 ฝ่ายศูนย์วิทยบริการ		2	4	6
2.7 ฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ		3	1	4
2.8 ฝ่ายสัมพันธ์ชุมชน		2	3	5
2.9 ฝ่ายปกครอง		2	3	5
3. ฝ่ายการสอน				
3.1 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย		-	11	11
3.2 กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์		2	9	11
3.3 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์		5	15	20
3.4 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม		8	9	17
3.5 กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา		3	4	7
3.6 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ		5	1	6
3.7 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี		2	11	13
3.8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ		1	17	18
4. นักการภารโรง		10	9	19
รวม	1	53	119	173

ตารางที่ 2.2 จำนวนนักเรียนโรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ จำแนกตามชั้นเรียน

ระดับชั้น	จำนวน (คน)			จำนวน ห้องเรียน
	ชาย	หญิง	รวม	
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1	614	744	1,358	26
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2	516	669	1,185	23
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	502	700	1,202	23
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	89	162	251	6
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5	79	171	250	5
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6	53	170	223	5
รวม	1,853	2,616	4,469	88

1.5 โครงการอัจฉริยะด้านดนตรีและนาฏศิลป์

หน่วยงาน กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

แผนงาน

ชื่อ งาน / โครงการ โครงการเตรียมความพร้อมเพื่อด้านดนตรีและนาฏศิลป์

ลักษณะโครงการ โครงการต่อเนื่อง

สนองนโยบาย

1. หลักการและเหตุผล

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของนักเรียนกลุ่มเรียนดีที่มีความสนใจหรือ

เป้าหมายมุ่งสู่มหาวิทยาลัยและให้มีความสามารถมากขึ้น

2. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมด้านการแข่งขันความสามารถทางวิชาการและ

การศึกษาต่อในระดับสูง

3. เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับนักเรียนและสถานศึกษา

4. เพื่อให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3. เป้าหมาย

ด้านปริมาณ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเข้าร่วม โครงการ 154 คน

ด้านคุณภาพ

นักเรียนได้รับการพัฒนาเพิ่มพูนความรู้มากขึ้นทางด้านวิชาดนตรีและนาฏศิลป์

4. สถานที่ดำเนินการ
โรงเรียนวินิตศึกษา ในพระราชูปถัมภ์ฯ
5. ระยะเวลาดำเนินการ
ตลอดปีการศึกษา
6. วิธีดำเนินการ

กิจกรรม / ขั้นตอนการดำเนินงาน	ระยะเวลา ดำเนินงาน	งบประมาณ	ผู้รับผิดชอบ
1. ประชาสัมพันธ์ 2. สอบคัดเลือก 3. ดำเนินการจัดการเรียนการสอน 4. สรุปผลการจัดการเรียนการสอนต่อ ภาคเรียน 5. ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียน 6. สรุปผลการจัดการเรียนการสอน	พ.ค. 51- มี.ค.52	รับบริจาคจาก ผู้ปกครอง 3,000.-บาท/คน/ ภาคเรียน	อ.ภูวเดช อ.ประจำชั้น ม.1/15 ม.2/15 ม.3/15

7. หน่วยงานที่รับผิดชอบ
กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ตารางที่ 2.3 สรุปผลการดำเนินงานโครงการอัจฉริยะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับ
มัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) ตั้งแต่ปี 2551-2553

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการ				จำนวนนักเรียนที่ไปสอบต่อ ทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์	
	ม.1	ม.2	ม.3	รวม	คน	ร้อยละ
2551	54	50	50	154	13	7.28
2552	50	54	50	154	8	4.64
2553	50	50	54	154		-
รวม	154	154	154	462	21	4.53

จากตารางที่ 2.3 แสดงสรุปผลการดำเนินงานโครงการอัจฉริยะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 – ม.3) ตั้งแต่ปี 2551 -2553 พบว่ามีนักเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวนทั้งสิ้น 462 คน ในปีการศึกษา 2551 มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 50 คน มีนักเรียนที่สามารถเข้าศึกษาต่อด้านดนตรีและนาฏศิลป์ได้จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 7.28 ในปีการศึกษา 2552 มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการ จำนวน 50 คน มีนักเรียนที่สามารถเข้าศึกษาต่อด้านดนตรีและนาฏศิลป์ได้จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 4.64

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

อภิรักษ์ นานาห์ (2545 : บทคัดย่อ) การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการในการบริหารงานวิชาการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน จำนวน 653 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยคำนวณค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ F-test และทดสอบความ แตกต่างเป็นรายคู่โดยใช้ Least Significant Difference ผลการวิจัย สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาได้ปฏิบัติอยู่ในระดับ "มาก" โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการพัฒนาบุคลากร มีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ"มาก" ปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการจัดการเรียนการสอน มีความต้องการในการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ "มาก" โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาหลักสูตร และการเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาบุคลากร ด้านการวิจัยในชั้นเรียน และด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ส่วนปัญหา และความต้องการในการบริหารงานวิชาการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จิรพรรณ เจริญชัย (2546 : บทคัดย่อ) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี และเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

ประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามตำแหน่ง และขนาดโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 186 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 38 คน ครูผู้สอน 148 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 53 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมแตกต่างกัน 3) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

บุญเลิศ รอดเชื้อ (2547 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล 4 วัดเมืองใหม่ ในทรรศนะของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน ผู้ปกครองนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเทศบาล 4 วัดเมืองใหม่ในทรรศนะของผู้บริหาร ครูผู้ปฏิบัติการสอน ผู้ปกครองนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 และผู้ปกครองนักเรียน ช่วงชั้นที่ 4 ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน และด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก

อำพร จันทรเพ็ญแจ (2548 : 85) ได้วิจัย เรื่อง การบริหารงานวิชาการตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนเอกชน ในจังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน พบว่า มีการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับรายด้านดังนี้ คือ 1) ด้านการเรียนการสอน 2) ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 3) ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 4) ด้านหลักสูตรและการบริหารหลักสูตร และ 5) ด้านการนิเทศภายใน และ การเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการระหว่างผู้บริหารระดับนโยบายและผู้บริหารระดับปฏิบัติการ พบว่า ผู้บริหารระดับนโยบายและผู้บริหารระดับปฏิบัติการ มีการบริหารงานวิชาการตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

ทักษิณ อารยะจารุ (2548 : บทคัดย่อ) การศึกษาการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี มี

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจภาพของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารงานและขนาดของสถานศึกษา และเพื่อนำเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจภาพ ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาศุพรรณบุรี จำนวน 198 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ในการทดสอบและทดสอบรายคู่ความแตกต่างด้วยวิธีการของเชฟเฟ้ (Scheffe/) โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/for Windows version 10.0 ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจภาพของผู้บริหารในภาพรวมและ ทุกขั้นตอนอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ ขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการตรวจสอบ และขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข การบริหารงานวิชาการ โดยใช้วงจรกิจภาพของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการบริหารงานและขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกัน ส่วนปัญหาที่พบมากที่สุดและแนวทางแก้ปัญหการบริหารงานวิชาการโดยใช้วงจรกิจภาพในแต่ละขั้นตอนมีดังนี้ ปัญหาในขั้นตอนการวางแผน คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางแก้ปัญหาคือ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และการศึกษาดูงาน ปัญหาในขั้นตอนการปฏิบัติตามแผน คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการวัดผลและประเมินผล ทำให้ไม่สามารถจัดทำเอกสารการวัดผลประเมินผลได้ แนวทางแก้ปัญหาคือ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม นิเทศ กำกับ ติดตาม เชิญวิทยากรมาให้ความรู้ และ จัดหาเอกสารให้ศึกษาด้วยตนเอง ปัญหาในขั้นตอนการตรวจสอบ คือ ไม่มีการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางแก้ปัญหาคือ แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ และหน่วยงานระดับเหนือควรช่วยเหลือในการตรวจสอบหลักสูตรสถานศึกษา ปัญหาในขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไข คือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา แนวทางแก้ปัญหาคือ ส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม และหน่วยงานระดับเหนือควรช่วยเหลือในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ก๊กก้อง ด้วงชนะ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของ

ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการส่งเสริมความรู้ด้าน วิชาการแก่ชุมชน อยู่ในระดับมาก

สมชาย ปัญญาทิพย์ (2549 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา เรื่อง สภาพการปฏิบัติงานการนิเทศ ภายในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 2) ด้านการจัดระบบการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวก และ 4) ด้านการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินผลการสอน อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในการ นิเทศภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และในแต่ละด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สภาพการนิเทศภายใน ตามความคิดเห็นของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยภาพรวมและรายด้านไม่ แตกต่างกัน

พิศุจน์ วันละคำ (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการ โดยมุ่ง ผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 มี วัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวทาง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการ บริหารงานวิชาการ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในชั้นศึกษาความเหมาะสมของแนวทาง ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 17 คน สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่ามัธยฐาน และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในชั้นศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทาง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 284 คน สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัย มีดังนี้ 1) การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการ โดย มุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 พบว่า แนวทางประกอบด้วย 9 ขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ภารกิจและผลผลิตหลัก การวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายนอก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน การกำหนดวิสัยทัศน์ การกำหนด เป้าประสงค์ การกำหนดเป้าหมายผลผลิตหลัก การกำหนดกลยุทธ์หลักของสถานศึกษา การจัดทำ แผนปฏิบัติการประจำปีและการนำแผนสู่การปฏิบัติ 2) การศึกษาความเหมาะสมของแนวทางการ บริหารงานวิชาการ โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา พบว่า แนวทางมีความเหมาะสม 3) การศึกษาความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการ

โดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 พบว่า แนวทางมีความเป็นไปได้

รุ่งทิพย์ ตั้งพานิชวงศ์ (2551 : บทคัดย่อ) การมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี และ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามเพศ อายุ วุฒิการศึกษา และขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี ปีการศึกษา 2551 จำนวน 395 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น 0.98 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) การทดสอบที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านงานสื่อการเรียนการสอน ระดับมาก 5 ด้าน ได้แก่ ด้านงานห้องสมุด ด้านงานการจัดการเรียนการสอน ด้านงานนิเทศภายใน ด้านงานหลักสูตร และด้านงานวัดผลและประเมินผล 2) การมีส่วนร่วมของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียนในการบริหารงานวิชาการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี จำแนกตามอายุ ขนาดของโรงเรียน และกลุ่มผู้มีส่วนร่วม ในภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อจำแนกตามอายุของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกัน ในด้านงานหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านงานห้องสมุด และด้านงานนิเทศภายใน ส่วนขนาดของโรงเรียนของครูผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้ปกครองนักเรียน พบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านงานหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านงานห้องสมุด และกลุ่มผู้มีส่วนร่วมพบว่า มีส่วนร่วมแตกต่างกันในด้านงานหลักสูตร ด้านงานจัดการเรียนการสอน ด้านงานวัดผลและประเมินผล และด้านงานนิเทศภายใน เมื่อจำแนกตามเพศและวุฒิการศึกษาไม่แตกต่างกัน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

มินูดีน (Minudin 1987 : 2403-A) ได้ทำการศึกษาบทบาททางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐซาบ่าห์ ประเทศมาเลเซีย และพบว่า ส่วนใหญ่ผู้บริหารมีหน้าที่เป็นหลัก ในการประเมินโครงการของโรงเรียนสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานมีการศึกษาและประสบการณ์เพิ่มขึ้น กำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียนอย่างชัดเจน ควบคุมโครงการและกิจกรรมอื่นๆทั้งหมด รู้และเข้าใจข้อกฏบังคับในการเรียนรายวิชาต่างๆ

มู (Moore 2000 : 1437) ได้ศึกษาเรื่องครุกับการเข้าร่วมสัมมนาการเรียนรู้ในขั้นพื้นฐานด้านวัตถุประสงค์ของการพัฒนาหลักสูตร พบว่าครุมีความพร้อมในการเปลี่ยนแปลงการใช้โครงสร้างและนวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้านวรรณกรรม วรรณคดี คุณลักษณะ กลยุทธ์และทักษะตามความต้องการการพัฒนาหลักสูตร เหล่านี้ เพื่อส่งเสริมการเป็นครุมืออาชีพและเพื่อเป็นการพัฒนาบทบาทของครุ ซึ่งได้มีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ และการวิจัยเหล่านี้ใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบหลักสูตรที่จะใช้

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งงานวิจัยในประเทศ และต่างประเทศ ทำให้สรุปได้ว่า งานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่สุดที่จะต้องให้ความสำคัญในการบริหารจัดการภายในสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการที่จะมีประสิทธิภาพได้นั้น ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จะต้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบติดตามและประเมินผล และประการสุดท้ายคือการมีส่วนร่วมในการพัฒนาปรับปรุงงานวิชาการ จึงจะทำให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จ มีคุณภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการบริหารวิชาการ โครงการมุ่งสู่ความเป็นอัจฉริยะด้านดนตรีและนาฏศิลป์ โรงเรียนวินิตศึกษาในพระราชูปถัมภ์ฯ